

U

**LIOPILAS
LEHT**

6

JÜRI KUUL 1935

RESTORAN „ROOM“

RIKKALIK ROOTSI EINE IGAPÄEV
KELLA 11—3 P. L. A 75 SENTI

SUURTURG 7

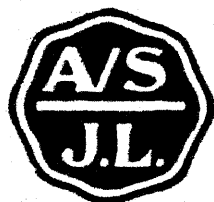
TELEFON 7-78

KAITSKE AEGSASTI OMA NÄO-
NAHKA

TEDRESAN

KREEMI JA SEEBI
MÕJUVAL ABIL

SAADAVAL KÕIGIS APTEEKIDES JA ROHU-
KAUPLUSTES

A-S.
PROV. J. LILL
TARTU

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

Ülestõusmispühade puhul

„... Sest mina elan ja teie peate elama.“

Kevad, mil päike üha soojemalt ja rõõmsamalt paistma hakkab; mil talvekattest vabanevast maast tärkab haljendav rohi ning õilmitsev lill... Kevad, mil korraga nagu kõik loovad deemonid vabanevad kütkeist, et ehitada ja ehitada võrratu kunstipärasusega maailma... Kevad, mil kogu elav loodus, tiinena elule jänunevaist, elust ja rõõmust pakitsevaist tungest hõiskab hümnne Loojale... See kevad on nagu meeleliseks allegooriaks sellele, mis sünnib lihavõtte elamusega inimhinges.

Nii nagu kevad täidab elu, jõu ja rõõmuga kogu looduse; nagu kevad katab raagus puud lehtedega ning õiekatttega... Nii toob lihavõtte vaimne päike inimese kaduvuse varjust jumalikku ellu ja ta paneb õilmitsema ta inimsuse parimate õitega.

*

Käesolevail päevil elab kogu kristlik maailm taas läbi neid sündmusi U. Testam., mis on eriliselt suure ja sügava tähendusega. Need sündmused algavad kui kaduvuse ja lõpu tähe all... Me silme ette kerkivad pildid Kristuse maise elu viimsest perioodist: Ta sõit Jeruusalemma, Tema viimsed kõned, pühaõhtusöömaeg, Ta rasked hingelised võitlused Ketsemanes... vangistamine... kohtu ees... ja ristisurm... Me kujutleme, kuis Ta poolehoidjad ja jüngrid on suures kurbuses ja meeheites. Me kujutleme, kuidas nad lööduina tahavad juba loobuda oma missiooni täitmisest, sest neilt on võetud see, kellelt nad järjest uut jõudu ja julgust ammutasid ennastsalgavale tööle...

... Ent siis korraga ärkab ühe ja teise teadvuses ellu Kristus. Kus Temast räägitakse, kus Teda igatsetakse, seal on Ta korraga nende seas... „Ta elab“, käib vägev hõise läbi kristlaste-hulga ja nad mõistavad nüüd Kristuse tõutuse tähendust: „... mina jään teie juurde maailma lõpuni.“

Elav Kristus oma kindluse, julguse ja ikka rõõmsa aktiiviteediga oli astunud nende hinge ja kaotanud neis kahtlused ning hirmu. Taas uue innu ja uue agarusega asusid nad evangeeliumi kuulutamisele, ... sest nende õpetaja elas...

*

„... Sest mina elan ja teie peate elama.“

Nii nagu tol korral elav Kristus astus oma jüngrite hingesse, nii teeb ta seda praegugi seal, kus Teda armastatakse... seal, kus Teda tahetakse vastu võtta... seal, kus peetakse Tema käsku — armastuse käsku...

Kristus elab tänapäevgi, sest ilma elava Kristuset poleks ristiusku ega kristlikku kogudust.

...Ent Kristus elab ja ka meie peame elama. Ka meie peame elama tõelist elu, igavikulist elu. Me peame elama vaba ja võimast elu; me peame elama elu — peame omama vaimsuse, mis meid vabastab sõltuvuset muutuvast ning kaduvast maisusest ja meid kindlaks teeb...

Me elame sellist elu, kui meis asub elav Kristus; kui meis teotseb see spontaanne anduv armastus, millega Tema lohutas, avitas ja arstis oma ligimesi, millega Tema oma elu ohverdas; kui me hindame väärtusi samul aluseil, milliseil Tema oma otsustas suure ja väikse, kõrge ja

madala üle... Elava Kristuse asetsedes meis omame vaimlis-hingelise seisukorra, millises tunneme end lähimasse kontakti asetatuna Tavease Isaga, suure universumiga; millises tunneme end vabadena ja autonoomsetena nende sõnade kõrgemas ja üllamas mõttes... See on tõeline elu, kui tunneme end usus vabadena ja isandatena kõikide maiste olukordade ja võimaluste üle ja siiski armastuses jääme oma kaaskodanike teenijaiks.

*

Ülestõusmispühade kuulutus, täis kevadelist hõiset ja sära, töötab meile vaimus igavest kevadet, töötab meile sisimat kindlust, jõudu ja õnnetunnet.

Ülestõusmispühade kuulutus näitab meile tervikulisel kujul sihte ja suundi, milliselt oma elu peaksime korraldama, milliselt oma „mina“ peaksime arendama, milliselt oma jõude juhtima, — et saavutada töötatud hüvesid.

Ülestõusmispühade kuulutus toob meile ligi kristliku vaimususe, mis meis peab elustuma, ja rakendust leidma. See vaimsus toob meile ligi me kohustused enda ja oma rahva vastu.

See vaimsus ütleb meile, et ei piisa küllalt meerialaliste oskuste arendamisest... ei piisa veel sellest, kui meist kasvavad head advokaadid, arstid või agronoomid... vaid kõigepealt peame arenema headeks inimesteks, headeks kristlasteks... et me kannaksime endas kõrget vaimset isiksust, et me oleksime üle elu pisiasjust ja jääksime truudeks õilsamaile põhimõttele.

Meis peab elama teadmine, mida meilt nõuab perekond, rahvas, riik... kogu inimühiskond... Me peame tundma endas jõudu ka seda teostada...

Ja me jõuame seda, kui me vastu võtame Teda, kelles on igavene elu.

Siis tunneme endis vaimset kevadet, mis kõrgem ja üllam kui see, mis praegu mägedes, metsades, nurmedel ja aasadel me meeli köidab. Siis tunneme endas elu, mis väärtuslikum ja püsivam kui see, mis pea närtsib ja kaob...

„... Sest mina elan ja teie peate elama.“

M. Teiman.

Vilmar Adams

Magistrid ja antimagistrid

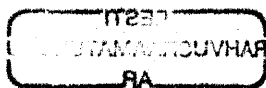
Tänavune Kirjanike Liidu aastakoosolek pani tavalisest tugevamini mühisema eesti ajalehemetsa: referaadid kõnelevad „pöördekoosolekust“ ja veel mitu nädalat hiljem tundub kahinat lehtedes. Ja tõepoolest, sel koosolekul Tallinna lainel saadet kuuldemäng oli mitmeti üllatuslik: vastupidi senisele huvi keskendus mitte ainult valimistel, vaid põhimõttelistel küsimustel, millest kõige põhimõttelisem oli kirjandusliku arvustuse probleem.

Arvustuse tase — nii öeldi — olevat järjest langenud ja kurja juureks olevat siin — nii leidis enamus — n. n. „magistrite“ esilekerkimine. „Looming“ olevat kujunenud „üliskooli õppejõudude ja magistrite tööde mahatrükkimise kohaks“ ja ometigi pole „Looming“ koht õppimiseks ja harjutamiseks, liiatigi kui — tsiteerin pehmenustega — magistritest, kes praegu „Loomingus“ arvustavad ja aastaülevaateid kirjutavad, pole loota arvustajaid tulevikuski. Opositsiooni leidis ka välismaine osa: „Looming“ liiga palju jandavat vana Inglismaaga ja Soomega. Kuigi need etteheited tulid Tallinna lainel, nad sukeldusid üsnagi paljude osalt aktiivsesse, osalt

vaikivasse sümpaatiasse, nagu oli näha koosolijate elavast kontaktist süüdistajatega.

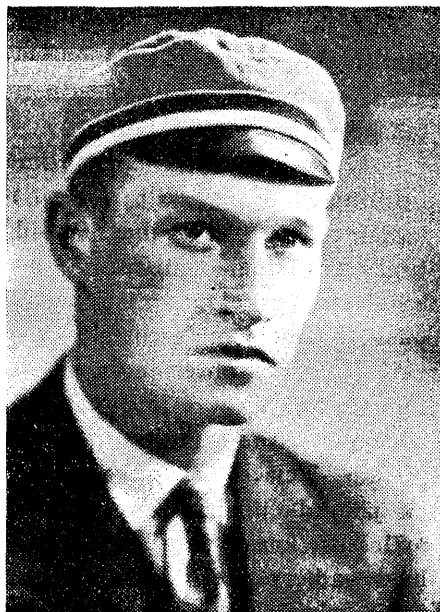
Loogiline järeldus neist süüdistustest on: „magistrid“*) ei kõlba kirjanduse arvustajaiks. See mõtteviis paljastus kõige selgemini — eriti ägedais — kallaletungides „magistrite“ eksponeerimisele A. Orasele, kellest ialgi ei võivat saada kirjandusearvustaja. Selles ootamatus hinnangus ilmneb kuristik kahe leeri mentaliteedis. Meie arvates A. Orase kompetents seisab kõrgemal kõigist kahtlusist. „Antimagistrid“ peavad aga vist päris tõsiselt võhikuks professor A. Orast, Oxford'i Bachelor of Literature, kellel kirjandusteadlasena on juba üle kodumaa piiride ulatuv nimi. Just nii kui šamaan peab võhikuks arsti. Oras on poolteist aastakümnet õppinud kirjandusteadust kodu- ja välismaa kõrgemais õppeasutis, tema on meile adekvaatselt tõlkinud rida maailmakirjanduse klassikuid, andnud rida algu-

*) „Magistrite“ all ei olnud mõeldud ainult diplomivormilised omanikud, vaid üldse akadeemilised kirjanduseharrastajad, s. o. kõik, kes on saanud osa akadeemilisest õhkkonnast (või üldse süstemaatiliselt omandanud kirjandusteadusliku hariduse).

Roland Mespak.

In memoriam.

Sa lahkusid meilt siis, kui olid sooritand osa oma tööst ja kavatsusist, ning Sinu ees oli avanemas lootusrikas tulevik.

Juba koolipingil Sa oma ettevõtlikkusega ja paiguti kärsitu teotsemise tahtega kiskusid teisi kaasa tõsistele ettevõtetele, teine kord ka nooruslikule üleemeelikusele.

Hiljem tulles Tartu paljude teistega, meie astusime sõprade ringi, milline oli meile edaspidise elukäigu määrajaks ja milline sidus meid igaveseks. Sinule juba esimestest sammudest korporatsioonis kõik oli nii lähedane, nii mõistetav, Sa nagu moodustasid temast ühe lahutamatu osa. Sa liitusid tervikuga, kaasa elades mitte ainult igapäeva lihtsatele röömudele ja muredele, vaid tundes huvi iga ühe tõsisematest üritustest ja tuleviku kavatsustest. Ja paljud korrad Sa aitasid oma sõpru, ehkki Sa ise selle tõttu sattusid raskustesse.

Sa näitasid nii mõnelegi, et korporatsiooni poolt peale pandud rasked ülesanded on kergelt ületatavad, kasvatades neisse distsipliinitunnet, optimismi ja tasakaalukat elussesuhtumist.

Sa pidasid vankumatult meie korporatsioonile antud töötusi ja veel mõned päevad enne saatuslikku tundi, vaatamata, et haigus oli Sind nõrgestand, tõestasid veel kord tegelikult, kui kallid on Sulle Vironia tõekspidamised, andes meile sellelgi korral ilusat eeskujut. Sa olid armas meile oma eluajal, kuid seda kallim on meile mälestus Sinust.

Puhka rahu, armas sõber.

Karl Päril.

päraseid kirjanduskriitilisi esseid ja tulemuseks on, et ta — nähtavasti just seetõttu — ei kõlba kirjandusearvustajaks, vaid „parimal juhul kontroll-assistendiks „Loomingu“ lüpsmisel,“ s. o. ridadetegijaks!!

Nii siis, akadeemilised kirjandusteadlased, kui nad tahavad olla kõlvulised arvustajaiks, peaksid kiires korras unustama kõik, mis nad aastate jooksul õppinud. Või — selgemini öeld — arvustajalt nõutakse mitte kvalifikatsiooni, vaid justament kvalifikatsiooni puudumist. See, mida ülikool annab kirjandushuvilasele, ei ole mitte pluss, ei isegi null, vaid selge miinus. Nõnda väidavad akadeemiliste arvustajate arvustajad. Kui see oleks mõeldud naljaks, või kui väitjad oleksid ise nullid, siis ei tarvitseks sellest kõneldagi. Aga opositsioon „magistriteile“ ei naljata ja sellesse kuuluvad meie avalikus elus järjest rohkem arvessevõetavad isikud.

Kes on siis need „antimagistrid“?

Tähelepanдав on, et nende hulgas ei leidu ainustki akadeemilise haridusega inimest. Nende enam on self made man'id ning — ajakirjanikud.

Ajakirjanduslikkuse rünnakuid kirjandusele tundus juba mõne aasta eest, kui luu-

letajailt nõuti laskumist rändava fotokastimehe osani. Kes ei alistunud, sai maitsta küünarnukke nii maisete hüvede jaotusel kui ka avalikus hinnangus. Ajakirjandusliku ja püsikirjandusliku kirjanduse võitlus käib pidevalt ja tulevikus see kindlasti teravneb. Ärgu mõistetu mind valesti: hindan kõrgelt puht-ajakirjaniku rasket ja vastutusrikast tööd, mis ühiskondlikult on ehk tähtsamgi kirjaniku omast. Praegu ma ei kõnele sellest, vaid tarvitan parema puudusel sõnu „ajakirjanduslikkus, päevakirjanduslikkus, žurnalism“, teatud psühholoogilise hoiaku tähistamiseks kirjanduses, mida ta halvemas äärmuses võiks nimetada ka kirjanduslikuks neegripoisluseks, kuna paremad variandid moodustavad mitmesuguseid, kiiresti tihenevaid ja kiiresti haihtuvaid ideoloogilisi udukogusid. Seda vaimset hoiakut nimetan — par analogiam — ajakirjanduslikuks, kuna ajakirjaniku olemuseks on, et ta otsustab ja toimib silmapilgu käskluse järgi, et ta ainult harva saab olla sügav ja põhjalik, et ta kaldub võitluses oma kiirlugeja soosingu pärast liialdustesse. Samad omadused on ka ajakirjanduslikul kirjandusel, „päevakirjandusel“.

Oma ilminguult on see seesongi- ja seeriatöö,

Stud. agr. Hans Lori

In memoriam

Sündinud 28. aprillil 1913 Abja vallas mõisarentniku pojana. Õppinud algul Abja-Paluoja ja Karksi-Nuia algkoolis, hiljem Viljandi Maakonna Poeglaste Gümnaasiumis, mille lõpetas 1932. a. kevadel. Sama aasta sügisel astus Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonda. 1933. aasta algul liitus ÜS Liivika perega.

Vaevalt oli aasta veerenud üle kevadeläve, kui ühe surm tõi kõigile kurvastuse — 24. märtsil murdus manalasse Hans Lori. Raskelt tabas see kõiki kaaslasi, kellele mehise mehest jäi nõnda vaid mälestus.

Kuigi alles hiljuti olid avastanud endas nõnda võõra pessimismikübeme ja kuigi vähe

enne varisemist oli Sulle selgeks saanud, et elada on ilus ai-

nult tervena, siiski lootsime ja uskusime Sinu püsimist.

Ent see tuli ometi, see tuli otsekui kiuste.

Nii muutusid meile kuulmatusuks Su kõned ning nõnda rauges tarmuka ning tööinnulise tulihiing.

Vaikne ning sõnaaher, kuid tugev ja tõsine — nii tunti Sind kaaslaste keskel ja niisugusena püsid Sa meie mälestusiski.

Kuigi Sind pole enam ja Su tööd ja toimingud jäid pooleli, peame tekkinud tühikuga leppima. Teised rännukaaslased on jäänud püsima ja langenu mälestust kaasas kandes nad kohustuvad poolelijäänud tegevusi jätkama. *Paul Vahi.*

kuna väärtkirjanduslik teos on alati ühekordne. Ajakirjanduse vald piirdub olemasolevaga, väärtkirjandus loob olemasollapidava. Väärtkirjandus loob kunstile uusi vorme ja sisusid, ajakirjanduslik kirjandus — kunstivormides epigoonlik — laob ruttavaid ridu. Väärtkirjandus on profundselt idealistlik, ajakirjanduslik kirjandus opereerib konfektsioonilise ideoloogiaga. Väärtkirjanduse tee on kitsas, ajakirjandusliku kirjanduse tee on lai. Ja siiski — siiski selle edukadki teekäijad kannatavad sageli inferioriteeditunnete all. Mõnikord nad tunnevad end ka ausalt ja siiralt solvatuina. Mis on pliiatsijänesel „sakspiirid“ ja „kitsed“, kelle teosed ei ütle neile midagi?! Ja ometi tuleb olla nende suhtes millegipärast vaesema venna osas. See tundub ülekohtuna.

Kahtlemata „antimagistrite“ rünnakus heliseb kaasa vaistlikku haritlasevaenulikkust, mis ju praegu on kogu maailmas esileküündivamaid ajavoole. Näeme viimast eriti kujukalt Saksas, kus võim ründab vaimu, provintsilehtede kolikambrist üles tõusnud kodukoetud kirjategija — kirjandust, inferioriteet — väärtustahet. Ja tavaliselt niisugustel puhkudel loogiliste kukerpallide ratsionaliseerimiseks väidetakse lihtsalt laste eeskujul: „ise oled...“ — ning omistatakse vastaspoolele oma puudus.

Kuid — revenons à nos moutons. Kui „antimagistrite“ rood väidab, „Loomingu“ arvustuse tase olevat järjest langenud, siis on see lisandide vanale tõsiasjale, et inimmassil on lühike mälu. Alati kõneldakse meeleldi „vanast heast ajast“, kuigi see jagas ainult kepihoope ja ülekohtu. Sama kordub ka siin. Ometi on see ajalooliselt tõestatav seik, et praegune „Loomingu“ toimetaja andis arvustusele esmakordselt tõsiduse taseme (tõsta viimane ka kõrgekunstiliseks oleks järgmine ülesanne, mille suunas on ka hoolega püütud). Alles 5—10 aasta eest ei olnud meil pidevalt tõsist arvustust olemaski (möönan selliste erandite olemasolu, nagu Tuglas, Visnapuu jt., — mis aga ainult reljeefistavad üldreeglit). Arvustus oli siis täielik meelevald, äri- ja naljategemine, „pipapirnide“ söötmine... Sageli arvustused said alguse kõrtsidest, sageli tekkisid arvustuslikud komplotid deviisi all: „pista külge, ma naeran ka“. Väike arhiivtöö (tänuulik ülesanne „magistritele“!) korjaks kergesti üsnagi vänge kurioosumite buketi.

Päris tavaline oli selline „arvustamine“, kus arvustusaluselt teosest ei kõneldud ainult sõnagi, vaid tarvitati see ainult ettekäändena klatšilevitamiseks autori kohta või tema denuntseerimiseks kõige laimamise kunsti reeglite järgi.

Arnold Kersten

In memoriam

„Surm heinale sõidab küliti
reel —

surm tuleb, isa viib kaasa —“
nõnda laulis kord viroonlane
Ernst Enno.

Need sõnad meenuvad mulle
nüüd, mil mu coeter ja sõber on
võimete täisikka jõudmise lä-
velt viidud vikatimehelt mana-
la. Me tulime 7 aasta eest
kumbki ise teelt — sina ohvitse-
rina ratsarügemendist, mina
keskkoolist ja ulatasime käed
ning leidsime ühiskeelega emblee-
mide all „ühisus, kindlus, au-
sus“. Sa ruttasid oma arenemis-
teel nii hariduse saamises kui ka
karjääris nagu aimduses, et päe-
vi elamiseks on vähe. Edu sam-
mus Su annete ja püüetega — nii
Sa siirdusid pea Taaralinnast
uude ametkohta — Tallinna. Sa
ei võõrdunud... kui tulid, pii-
sas Sul alati oma sõprade ringis
aega hubaseks vestluseks...

See oli kuu aega tagasi, kui

viimast korda kohtasime Tartus
ja istusime kohvikus. Sa olid
esinduslik ja tasakaalukas nagu
alati, aitasid nõuannetega oma
sõpru, küsitlesid huvitundvalt

kõigest, mis vahepeal toimunud
Su teises kodus — „Vironias“. Siis Sa rääkisid mulle oma po-
jast, neist noore isa tundeist,
mida tekitab selline häälitsev
ja endamisi askeldav väike maa-
ilmakodanik. Ma olin rõõmus, et
Sa olid saavutanud õnne. Kui
kell näitas pealelõuna tundi, me
surusime teineteisel kätt luba-
dusega peatselt kohata Tallin-
nas — siis juba Sinu kodus.
Päevi polnud varisenud igavik-
ku palju, kui ühel õhtupoolikul
mulle öeldi, et Sa oled astu-
nud üle Styx'i jõe, saanud kol-
manda kodu — rahuriigis. Sa
oled kolmas me coetusest, keda
väheste aastate kestel on niit-
nud surm. Sinust aga jääb
meile kallis ja püha mälestus.
Ma ei jõudnud Sulle külla, ja-
gada Su perekonna rõõmu ning
silitada Su poja pead — enne
tuli surm ja viis isa kaasa.

Edgar V. Saks.

Selline olukord oli võimalik nimelt selle tõttu, et ei olnud veel asjaliku ettevalmistusega arvustajate kaadrit, vaid arvustus — võitlevate kirjanusklikete monopolistlikus käsutuses — liikus ainuüksi vastastikuste arvetegemiste *circulus vitiosus*'es. Sellepärast seda arvustust iseloomustas kõigepealt paljasõnalisus, tõendusteta üleskiitmine või mahahurjutamine, mis nüüd — „magistrite“ tules — on saanud pea-aegu võimatuks. Isegi veel kirjandusliku kirjaoskuse tasemeni mitteulatuvaid sulekatsujaid võetakse meil täna otse liialdelt asjalikkusega, kuna aastakümne eest ka tõelisel kunstnikul tuli läbi võidelda kohvikuterrori ja täieliku hirvituse mürkgaasidest, mille järeldusi mõnelgi tuleb kanda eluaeg.

Nüüd üldistetakse toimetaja ainust pisike taktiviga (sõnaandmine „Loomingus“ oma romaanist vaimustatule autoriteedile parajasti enne auhindamist), aga endise toimetaja aegu ilmus „Loomingus“ (muidugi jälle auhindamise puhul)

a n o n ü m n e kirjutus, mis ülistas toimetaja enese romaani ja maha tegi kõik võistlejad — praeguse toimetaja juures täiesti kujuteldamatu seik!

Kokkuvõttes, endist kirjanikkude arvustust iseloomustas: teoreetiline ettevalmistamatus kirjandusnähtuste eritlemiseks, loogilise mõtlemisekooli puudumine, hirm kõige intellektuaalse ja nõudliku ees, kõrvalistesse assotsiatsioonidesse laskumise harjumus... Sõnaga: väike vaimsus ja suur asjatundmatus. Sellepärast — öelgem piltlikult — a r v u s t a t i k õ h u g a. Selle arvustusliku omavoli ja võhikluse lõpetamine on praeguse „Loomingu“ toimetaja teene, kes on ju ka näinud vaeva arvustuse kriteeriumite selgitamisel ja teoreetilisel täpsustamisel ankeedi korraldamisega arvustuse üle (ja näiteks sama nüüd „algajaks“ degradeeritud A. Orase ankeedivasutus on asjatundliku arvustuse abd).

Eesti arvustus on muutunud asjalikuks ja kui veel juhtub — enamasti ajalehtedes — tagasi-

langusi vanasse lõhvard- ja revolverarvustusse, siis mitte „magistrite“ juures, vaid ainult asjatundlikkusega vähe koormatud arvustuse „vabakunstnikkude“ man. Selle nähte mõistmiskatseil tundub sageli koguni, nagu ei suudaks me iseõppinud kirjameeste vanem põlv üldsegi suhtuda arvustusele kui niisugusele: nad näevad harjumuspäraselt arvustuses eeskätt relva isiklikus võitluses. Juhtub veel mees moraalselt kasimatu olema, siis selline suhendaja — arvustaja omatehtud valepass taskus — paneb loomusunniliselt mürkgaasi alla vastaseid või lihtsalt konkurenti. Säärase „arvustuse“ väärtus ja kaal on negatiivne: kuna puudub sisemine side arvustetava teosega, siis ta otsused ja prognoosid naeruvääristuvad juba lühikese aja jooksul. Seda ei juhtu nii kergesti kutselise ettevalmistusega arvustajal — spetsialistil, kuna ta 1) ei söanda häbistada oma haridust ebaasjalikkude otsustega ja 2) kuna ta isiklikult on neutraalsem kirjanike omavahelises võitluses.

Ma ei ole praegusest ülikoolist ega sealt tulevaist magistrist kaugeltki vaimustatud, kuid salgamatuks jääb, et ülikool on siiski parem koht arvustajate ettevalmistamiseks kui kõrts, kohvik ja reporterikool.

Ükski hääletamine ei saa teha olematuks ajalooliselt kontrollitavat fakti, et eesti arvustuse tase on aeglaselt, ent pidevalt tõusnud just „magistrite“ juurdetuleku tõttu, nagu ka terve „anti-magistrite“ roodu kõnekoor ei saa teha prof. Orasest võhikut kirjanduses.

Nii pörkab ka „Loomingu“ toimetajasse lastud torpeedo tagasi asjatundlikkuse soomusest. Me juba saavutatud kultuuriastmel apellatsioon minevikule jääb tähele panemata. Säilib siiski ainult much ado about nothing.

Nagu kirjandaja ei kõlba Marconi teooriate üle otsustajaks, nii ei tohi ka kirjanduses harimatum arvustada kirjanduslikult asjatundlikumat. Küll aga vastupidi. Ja sellega tuleb harjuda. Nagu me nõuame kvalifikatsiooni kohtuni-

kult, nii peame seda nõudma edaspidi ka maitsekohtunikult — arvustajalt. Ajajooksul tekib kutsele ettevalmistatud arvustajate kaader. Kirjanike isearvustus ei tarvitse küll kaduda, kuid me spetsialiseerumise ajastul taandub tahaplaanile.

Eesti kirjanduskultuuri tõusuga tõusevad ka nõuded loomingu kvaliteedi kohta. Meie ei ole ammu enam mõni mordva-mokša, meie ei ole enam isegi „armas maarahvas“, vaid kuulume võrdse liikmena Euroopa kultuurrahvaste perre. Selle järgi seadku end ka meie kirjandus. Kui lubame kirjanduse pähe kontrollimata kokku vedada kõik, mida arenemata maitse ja eesti suur usinus suudab toota, siis me varsti vajame mitte raamatuaastat, vaid halvast raamatust päästmise aastat ja me kirjandus paisub hiiglasuureks „Suletud Ümbrikuks“. Valik on paratamatu ja mida nõudlikum, seda parem me kirjandusele! Parem 20 väärtkirjanikku kui sirtsudeparv keskpärasusi ja andevaeseid. Selle valiku teostamiseks aidaku meid asjatundlik, haritud ja boheemkonnast sõltumatu arvustus.

Hädaoht ei ole „magistreis“, s. o. haritlastes, vaid vastupidi: haritlaste nõrgas enese- ja ühiskondses (*), nende (kaasharitlaste suhtumises) enesereetlikkuses ja võrdlemisi alles suures ükskõiksuses vaimsete küsimuste lahendamisel. Meie magistrid ei ole veel küllalt haritlased: sellele „seisusele“ sobiks innukam vaimne elu, suurem sõltumatus, vähem vaimupopslusega tehtavaid kompromisse, — sõnaga: senisest kõrgeproovilisem vaimsus.

Kes on suutlik tundma vastutust eesti kultuuri tuleviku ees, see ärgu lasku meelest — öeldagu, mis öeldakse — tõsiasi: meile ei ole mitte liiga palju, vaid alles liiga vähe kultuuri.

*) „Arusaamiste“ vältimiseks lisatagu: ma ei soovita sugugi akadeemilist härrasmehelikkust, aga haritlaste korporatiivne eneseteadvus ja ühtekuuluvustunne on tarvilik, kui me midagi hoolime eesti kultuuri edaspidisest saatusest ja igavestest väärtustest.

Kirjandus ühiskonna teenistuses ja positiivsusenõue

Nõudmine positiivsete kirjandusteoste järgi on saanud heaks tooniks. Üliõpilaskond kuulutab välja auhinna „kõlblat üliõpilaselu positiivsetelt kujutava novelli eest.“ Põllumeeste selts töötab anda auhinna „kirjandus-

liku teose eest, mis positiivsetelt kujutaks tänapäeva maa-elu.“ Näiteid võib lähemas tulevikus loodetavasti jätkata. Riigivanema auhinna määramiselgi on teose väärtuse tähtsaks, kui mitte kõige tähtsamaks kompo-

nendiks tõstetud toosama positiivsus. Peaks siis olema küllalt tänulik ülesanne lähemalt vaadelda, mida selle all õieti mõista tuleb.

Nende ridade kirjutaja on veendunud, et suurem osa posi-

tiivsuse järgi kisendajaist ise vaevalt suudaksid anda küsimusele vastust. Mag. A. Kallits oma hiljutises sõnavõtus „Kaitse Kodus“ on katsunud seda teha. Aga alustanud oma kirjutise ülekohtuste ja vähegi õiglasemal hinnangul paikapidamatute süüdistustega kogu tänaseni loodud eesti kirjanduse aadressil takerdub ta lõpul ebaloogilisvesse. Nõnda et seal ei leia palju abi. Näib, laiemate hulkade suus sõnake positiivsus on vaid virgalt-käibiv moekliše, mitte enam. Kui paljud sõnake s o s i t i i v s u s e g a kõlksutajaist on õieti vaevaks võtnud järgi mõtelda, mismoodi näiteks üks läbi ja läbi positiivne romaan välja nägema peaks? Või enesele küsimuse seadnud, kui palju selliseid maailmakirjanduses üldse leidub. Ja mõne neist eeskujuna maininud. Mag. Kallits leiab maailmakirjandusest negatiivseid näiteid, positiivseid ainult Eesti ärkamisajast.

On väga hästi mõeldav teatav r a k e n d u skirjandus. Teoseid mitmesugusteks eriotstarveteks saab otseste tellimuste või võistluste teel hankida, miks mitte. Pole põhjust pahaks panna mõnele kindlustusseltsile, kes kuulutaks välja võistluse romaani peale, mis propageeriks näit. eba-kindlustuse ideed. Kui kujutav kunstnik võib teha reklaamplakateid, miks ei või poeet, kui ta oskab teha reklaamluuletust või m. s.

Imponeerivam rakendusala, mida kirjandusele juhatada saab, on ühiskonna teenimine. Kirjandus peab olema riiki ja rahvast edasiviivaks teguriks. Praegused positiivsusetaotlejad ütlevad, et meie senine kirjandus seda pole teinud. Seda suudab kirjandus, mis loobub elu varjupoolte kujutamisest, mis pakub ainult ilusat ja õilsat. Ons need väited tõesti evidentsed?

Muidugi pole tähtsusetu aegajalt teha teatavat ideaalide-inventuuri. Rahvustunne, usk, traditsioonide süvendamine, pieteet

oleva seltskonna ja ühiskonna-struktuuri ees — küllap selles kõiges on oma praktilisi väärtusi. Kas aga sajabrotsendilisel positiivseks-pöetud kirjandus neid väärtusi kasvatada suudab, selles lubatagu kahelda. Vähegi arukam lugeja ütleb peagi — et võlts! Ja vähem kriitiline meel ei näe midagi: maalige valgele taustale valge värviga!

A propos — kriitiline meel. Eesti ja iga eestlane võib olla uhke oma saavutustele, võib olla rahul sellega, mis on käes — kui ta võtab võrdluseks ajad aastat viiskümmend, kolmkümmend, kaksikümmendki tagasi. Tuleb aga teada, et seda tõusu ja edu pole põhjustanud vaikne rahulolemine käesolevaga, vaid kriitiline suhtumine. Kui tehetakse kahekümne, kolmekümne jne. aasta pärast oma edu peale uuesti uhke olla, siis pole aeg loorberitele mugavalt lebama jääda. Ei piisa kinnisilmsest oleva idealiseerimisest, vaid peab, kus tarvis ka kriitiliselt lõikama. Seda peab võtma arvesse ka kõige positiivsem ühiskonna teenistusse rakendunud kirjandusteos.

Jaatamistarve võib üpris kergesti olla väsimusesümptom. Väsinud inimene ei viitsi võidelda, vastu vaielda, ka mõelda mitte. Ärgu nähku positiivne kirjandus, mis vastavalt sotsiaalsele tellimusele muidugi tulemata ei jää, oma ülesannet väsimusesugereerimises, unelesuitutamises. Riiki ja rahvast puht välise menugi poolest edasi aidata tahtev kirjandus nii või teisiti peab olema tõe teenistuses. Käeolevat, p e o s h o i t a v a t i d e a l i s e e r i d a iga hinna eest on lühinägeline. Pole sel midagi ühist ideaalide püstitamisega. Aga ärgu mindagu ideaalegi püstitama nõnda, nagu seda näeksid ette positiivsusenõude mehaanilised reeglid. Ärgu olgu teose positiivsusemõdupuukõks libedus, salongikõlvulisus, okaste puudumine. Kui positiivsus peab tähendama iga

julguse, otsekoheuse, tarbekorralise jämeduse, robustsuse, iga realismi- ja naturalismijälje väljasulgemist, siis selline positiivsus ei saa täita positiivsusetaotlejate enestegi lootusi. Selline kirjandus on ja jääb jõuetuks tendentsmakulatuuriks.

Rääkigu üks tänapäeva positiivsusetaotleja mida tahes, olgu ta oma veendumustes siiras või ainult moe- ja konjunktuurijälgia — peale igasuguse rakeduskirjanduse, ka selle, mis looviks õnnelikult mööda eelpoolnäidatud karidest, jääb liik kirjandust, mida alles tohiks austada pärikskirjanduse tiitliga. See on kirjandus, mille väärtust ei saa mööta stiili ja sisu salongi- või kooliklassipärasusega, vaid mille väärtuse määravad esteetilised saavutised ja mõttestiku aluseks pandud eetilise kire suurus. Selline kirjasõnakunst vajab iseseisva kunstina elamisruumi nagu iga teine. Nagu kujutav kunst, muusika, teater — alad, mis meil ei tule toime seltskonna harrastuse ja kandejõu najal. Vajab elamisruumi sugugi mitte ainuüksi iseenese pärast, vaid enne kõike just rahvusliku prestiiži nimel.

Kujuteldagu hetkeks seisukorda, et lähemas tulevikus juba keskminegi eesti haritlane peaks nägema, et eesti oma vaimsest loomingust lülitatakse välja probleemid, mis puutuvad kogu inimkonda; et ta peab pääsunende probleemide juurde otsima vaid võõraste autorite mant võõras keeles. See oleks mõjuvaim vahend alaväärtustunde toitmiseks, mille vastu iga väikerahvas niikuinii küllalt õrn on ja mille all õige paljude märkide järele otsustades eestlane veel praegugi kannatab kõvasti, vaatamata kõigile rahvuslikele saavutistele. Sellest ei päästa meid pealiskaudne enesesesulgemine, vaid rõõmus kaasalõõmine muu maailmaga.

Asi oleks lihtne, ega oleks vaja raisata sõnu, kui meie vaimse loomingu majanduslik tasu-

vus oleks vähemalt omakulusid kattev. Küllap siis leiduks a-saltmõtlejaid kirjanikke, kes hüljates silmapilgumenu, täidaks oma ülesandeid. Aga on ju teada, et enamikule otsestele kultuuriväärtusele tuleb meie oludes ühiskonnal riigivõimu kaudu juurde maksta. Meie oludes „positiivse“ rünnakul „kahjulikule“ pole vajadust haarata raamatute põletamise kui relva järgi. Piisab sellest, kui leitakse teid kirjanduspoliitika soovitavaks mõjustuseks. Kui kirjandus kunstile mõeldud toetused eranditult peaks saama juhitud rahvuspedagoogika teenistusse kitsamas mõttes, siis on soovitud küll head, aga ühtlasi kõvasti kahjustatud vaimset loomingut.

Avastus, et meie kirjanduse ilme on hõlpsasti mõjustatav vastavalt juhitava kirjanduspoliitikaga (igatahes kaugelt hõlp-

samini kui näit. kinoekraani oma, mida kaitseb tugevajõuline lõbustustööstuse kapital) ärgu meelitagu ennatult eluvõõraste šabloonide tarvituselevõtule kirjanduse väärtuse hindamisel. Väärtkirjandus, niivõrd kui ta seisab kunstilise ja elulise tõe teenistuses, teenib ka ühiskonda paremini kui iga konstrueeritud „positiivsus“.

Mitte väga ammu, umbes kümne aasta eest, armastati eesti kirjandusele teha kibedaid etteheiteid tema madala taseme pärast. Ründajate seisukohtade järgi ei vajanud eesti väärtkirjandus ega kirjanik, keda vähene menu laias publikus toita ei jaksanud, mingit riiklikku toetust. Õnneks ei pääsenud see seisukoht mõõtuandvais ringkondades võidule. Ja selle resultaat: Eesti kirjanduse keskmise

väärtustaseme suurt tõusu viimase kümne aasta jooksul, mida ei saa olematuks eitada parandatuimigi skeptik, tuleb kirjutada suurel määral soodsa kirjanduspoliitika, otstarbekohase (olguigi et mõne muu alaga võrreldes väikse) subsideerimise arvele.

Kui nüüd tänapäev rünnatakse kirjandust tema „negatiivsus“ pärast, siis on situatsioon analoogiline. Loota tahaks, et kätterikkamate ründajate vähe järelekaalutud argumendid ei küüni süütama tuleriitu väärtkirjandusele.

Kirjandus ühiskonna teenistusse — jah! Aga kirjandus ka kirjanduseks! Valitsevaks väärtusastmikuks peab jääma: riiklik iseseisvus — rahvus — kultuuriline looming, mitte ümberpöördult.

Paul Viiding.

„Traataiast“ ja traataedadest

Muiste, umbes tsaariaja lõpu ja eestiaja alguse paigu, olnud lood meie kirjaoskusest kuulsa rahva seas nii, et kui ühel vähegi nooremal inimesel ilmunud trükkist näiteks luuletuste raamat, siis teised noored inimesed lugenud ja rääkinud ja tülitsevad selle raamatu ümber aasta aega ning enamgi. Hulk tolleaaja „üliõpilasi“ harrastanud säärast ajaviidet võib-olla sama palju kui nüüdsed studioosused harrastavad teaduslikku tööd. Ometi pole need ajaviitjad sellegipärast päris hukka saanud, vaid täidavad praegu üsna mõistlikke ameteid, ja meie veel-mõistlikumal generatsioonil tuleb oodata järjekorda... Mõned tollest vanast luulelugejate põlvest näitavad isegi küllalt agarat hinge; kui satud säärasega elavamalt rääkima, siis ta võib tülitseada ja bluffida niisuguste võtete ning argumentide varal, millest me rahulik noorpõlv üldse kõnelda ei suvatse, ei taha, ega informatsiooni ei küsi. Ollakse justkui ühe kindla traataia taga varjul, mõtled sellisest rahulikust noorinimesest.

Siiski juhtub praegusegi rahva keskel üht-teist ärevat. Isegi mitmed võrdlemisi järjekindlad tudengid on hakkama saanud isiklikkude teoste loomisega ja nimelt prantsulikult öeldes „kaunite kirjade“ alal. Kui just ei hakka loetlema neid, kes vähekese on luuletanud mõnes idüllisemas ajakirjakeses, või kes austavad oma loominguga jäledat, seni lahtimõistetamatat tootemit nimega

TOSLEM, siis ometi jääb järele peotäis nähteid. Mullu esines ühe „Palaviku“-nimelise jubedavõitu nägemuste koguga kirjanduseurija ning värsside tagaja Heiti Talvik — temagi üliõppijate tõust. Ja ennäe, kiitust said see raamat ja ta luuletaja rohkem, kui on ammu aega olnud viisiks meie maal.

Aga nagu Talvik on akadeemilisest jõugust ja ühtlasi „kammiseppade“ seast, nii ka Paul Viiding, ja nagu „Palavik“ on pahaendeline ja problemaatiline päälkiri, nii ka „Traataed“, mis seisab trükitult nimetatud Viidingu praegu nähtavale tulnud luuletuskogu kaanel. Sääls seisab ka rägastik traataedu, pildina, ja rahutult vahelduvat valgustust. Säärased päälkirjad, jah, igatahes kohe äratavad küsimusi just meie ajal. Kes on kaubandusteadlane ja evib aimu kauba reklaamimisest, see kindlasti soovitanuks „Palaviku“ asemel „Nohu kadund“ ja „Traataia“ vahetaks „Võrkkijega“. Ning üks teoloog oleks ses vahetuses näinud sammu positiivsusse, üldse õitsengu poole.

Aga kes teab. Kui jälle akadeemiline noor on näiteks teadlane mõnes pingutavas aines, nagu arvutamises või filosofoerimises, või ükskõik milles, kui see aga on teda õpetanud mõtlema ja arutlema juba teatava enesetunde tõusu saatel, siis — jah, siis võib olla, et ta pooldab tiitlit „Traataed“ ja hakkab huviga

jälgides lahti arutama ses raamatus sik-sakitsevaid okkalisi traate. Ta võib koguni leida, et see kammisepa lüüriline urgitsemine on kuidagi tuttav, aga mitte enne loetud, ja vastab ta enda mõtlemise ning hääde ja halbade tujude kogemusile. Kujutella on lubatud, et säärane lugeja satub isegi oma suuremate sõpradega rääkima poeedist, kes mingi teadusliku visadusega tegeleb kesk traataedu ja metoodiliselt otsib kõiki väljapääsu- ehk läbimurde-teid. Kui kirjeldatud sõpradel on mahti, siis vahest tutvuvad looga nemadki. Üheskoos võidakse leida, et päris huvitavaks läheb, kui praegusaja luuletajal järsku on säärasel terava taibu käärid, millega saab lõigata: igasugu asja, mida ustakse pimedast pääst, mis tähendabki osalt tõkete traate (olgu need kas või elektriseeritud), ja kõigepäält iseennast, kuna seda nõuab ausus. Kui seltskond evib lokaalpatiotismi, siis ta muide pooldab, mil moel „Traataed“ kajastab meie ülikooli täppisteadusi, eriti nende terminoloogiat. Üks lüüriline stseen mängib terveni Tähetornis, astronoomia õhkkonnas; tehnikat (mis kuulub värskele teaduskonnale) kohtab igal sammul, sest ta võimaldab mõtteile anda võrdluis erilist kindlat „lõiget“ (siin kuju mõttes). Kuna enamik mainitud seltskonda vist on pärit linnast või sellesse armunud ja tunneb kaasa kõigele sellest arenevale urbanismile, nagu kino, teadus, hasart, siis küll juba öeldakse: „Pole viga, too luuletaja on nagu linnapoiss, ja asja tast peaks saama“. Kes on maalt rohkem teadlikult, see kritiseerib, et autor kirjutab tihti veidike kõledat ja igakord ei näita ürgjõudu ega hooli õigest armastusest, samuti mitte Eesti maast (mis mõjub tihti ju päris julgustavalt vaatljasse), et mis nende võõrsõnariimidega ikka päälle hakata... Lisatakse küll ühe või teise nupukama asjaosalise poolt, et ega endised luule-generatsioonid poleks hakkama saanud säärase „täpsa“ värsiraamatuga.

Aga mis? — Oleme eksinud unistustesse luuletuskogu lugejaist! „Üliõpilaslehe“ ruumipuuduse nimel pöördugem kohe tagasi sinna kohta, kus oli juttu lõikamisest, nimelt enese hingeelu kallal. Või me ei tohi P. Viidingut teha ainult lõikajaks, analüüsijaks, mingiks ebasümpaatseks eitavat tüüpi materialistiks, nagu neid isamaa ei salli enam? Esimene pilk raamatusse vist ütleb, et kiiresti taunida ei maksa: autori üks „Tee“ viib ju traatide keskelt välja koguni usklikkusele (see tundub küll jäetud olevat nagu viimaseks võimaluseks, ja järgmine luuletis revolteerib suurrätis naise vastu, kes rahulikult kuulab kirikus). Lähemal silmitsusel näeme: päris viimne luuletis on küll omajagu trotslikult-halvatujuline, aga algab

ometi: „Analüüsi lantsett. Sünteesi tsemendijahtel“. Niisiis pelgas analüüsimises me autorit ei süüdistata? Aga milles seisab siis too süntees või mõnesugune optimism, kui kogu raamatus põnevalt arendatud enesemääramise, tahtevabaduse sooliidne teema samas luuletises lõpetatakse hüüetega: „... ei sõltu su enese tahtest. Mis optiku kunst? Mis uurija usklik hoolsus?... Sa ainult — kas murdud või kooldud“.

Üks uudishimulik ja elav inimene on siin jälle kord tulnud pessimistlikule otsusele neis asjus, mis puudutavad inimliku olemasolu põhimist mõtet üldse. „Milleks eksisteerin, pääasi, mida ma suudan“ — see muistne kirjanduslik ja teaduslik küsimus on võetud lüürilisele ja esteetilisele käsitlusele; sest keskvalgusest saavad oma helgi väga erilaadsed, kirevad üksikpildid. Mõnda neist isoleeritult kohates võinuksime küsida: „milleks see foto“ või „see traktaat“, või „see hüpe keskele taltsutamatu kirkede möllu“. Praegu nii pahatahtlikult ei küsi, sest näeme, et need on üksikud eksperimendid inimliku tõeotsingu ja elamuste-jälgimise alal. Autor nimetab end „optikuks“ ja uurijaks mõnesuguse põhjusega; poeedi kutseõiguse ta selle vaatlemisega vähemalt teenib.

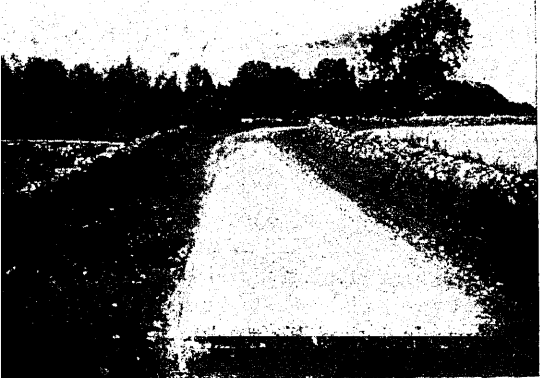
Aga kuidas jääb sama autori positiivsuse ja negatiivsuse, kasulikkuse ja kahjulikkuse praktilise probleemiga, mis nüüdsel ajal pole naljaasi? Säärast asja peab suutma lahendada juba kooliklassis, ja pärast, kui mõnes komisjonis agarusega pead ära hoidma iga riivatu raamatu sattumist eestlaste kätte.

Lühidalt: raske on P. Viidingut nimetada ka täitsa pessimistlikuks mässajaks, sest ta näib leidvat mõningaid väljapääse elu ja iseenda traataedadest. Neid on rida, nagu abstraktne aru, loomulik meeltelähedane elamine, mene-mene-teeikli väljanaermine (küll veidi kardetav), ja koguni rahvaarvu juurdekasvu imetlemine (vt. „Lapsepõlve paradiis“). Aga mõni paneb tähele, et enamik neid võimalusi hävitavad üksteist.

Tuleb autori päästmiseks ja ühtlasi karakteriseerimiseks avastada viimne vahend. See oleks luuletis „Lõpmatult kasvav“, mis tegeleb paradiisliku süüteoga, s. t. teadmise probleemiga. On märgata, et siin poeedi tuju ja rütm saavad hoogu. Lõpp: „Mõistus... tundmatut avastav... valitseb meeli tõrkjaid. Nautima harjutab (kibestusvarjuta) tarkuse marju mõrkjaid“.

Kui leidub küllalt uudishimulikke lugejaid „Traataiale“, siis nad konstateerivad teatava mõnuga: meile sobib säärane positiivsus, mis ei nõreta mitte segases üleskiitmisel ning pidutujus, vaid loodab asjade isiklikule kontrollimisele ja võimalikult selgele nägemisele.

H. P.

Jalgsi ja röömsana avarale teele

Kevade saabudes tunneme nagu midagi pakitsevat rinnus, tunneme nagu rahutust veres. Talv läbi oleme kuulanud samu loenguid, oleme puutunud kokku samade sõpradega, valmistunud eksameile samas toas, jalutanud samul tänavail. Nüüd tahaksime nagu näha midagi uut, uusi inimesi ja maastikke, kuulda uusi häáli — tahaksime välja linnast.

Jah, paljud meist tahaksid nii väga veeta suve mõnes kuulsamas kuurordis või teha pikema reisi välismaale — Pariisi, Vahemere äärde! Need on vanad, kuid alati uued igatsusemaad. Täna akadeemilistes noortes tulevad nad küll märksa vähem arvesse kui kunagi varemalt — nüüd suudetakse vaevalt maksta toaüür ja tasuda lõunahind, kes siis saab enam mõelda reisimisele. Kuid mahasurutud igatsus pakitseb ikkagi edasi, eriti kevadeti, mil tahetakse ja otsitakse vaheldust, uusi muljeid ja elamusi.

Kuid kas peab siis see kevadine rahutus juhtima meid just välismaale või mõnda kuurorti? Kihutama läbi rongiga sadu kilomeetreid, nähes ainult filmina linastuvat maastikupanoraami, ning tulema tagasi tülpinuna ning enamikel juhtudel ka pettununa — sest igatsetud välismaa ja ülistatud kuurort polnudki lõpuks midagi erilist.

Ja lennuk, auto, rong ning isegi laev on liiaks kallid meie keskmisele üliõpilasele, rääkimata veel kuurordi hindadest. Sellest siis tuleb, et säärased igatsused jäävad vaid igatsusiks. Ollakse õnnetus ja manatakse oma kehvust.

Kuid on ka teisi teid, kõigile kättesaadavaid, meil küll kahjuks senini vähekasutatuid.

Kõigepäält reisimisviis. Siin ei ole meil tarvis ise avastada mõnd „ameerikat“. Skandinaavia, Inglismaa, Saksamaa jt. näitavad meile siin hääd eeskujugu. Sää on nimelt noorte — ja vanadegi — seas levinumaid reisimisviise matkamine. Kott seljas ja kepp käes minnakse maanteele. Jalgsimatkamisele lisandub viimastel aegadel veel matkamine jalgrattaga, mis võimaldab veidi kiiremat edasiliikumist.

Saksa rändlinnud (Wandervögel) on oma jalamatkadel ulatunud meilegi. Nüüd on nad kahjuks küll tasalülitatud hitlerinoorteks (Hitler-Jugend). Enne Hitlerit koondas rändlindlus endasse rohkemal arvul noori kui ükski teine ala. Neil oli üle maa rohkel arvul ööma-

ju (Jugendherberge), ilmus rida ajakirju, said riigilt toetust jne. Suvel polnud Saksamaal ega ole praegugi teed, kus ei kohta põlvpükstes ja seljakotiga rändlinde. Ilma nendeta ei kujutlegi nagu Saksa maanteid.

Eriti Inglismaal on viimasel ajal läinud moodi jalamatkamine. Mitte ainult vaesemad

kihid ei randa suvel jalgsi loodusesse, vaid ka lordide tütrede-pojad — et saada uusi elamusi ja just vaheldust.

Norras jalgsi matkamine on levinud kogu rahvas. Samuti teistes Skandinaavia mais. Soomeski hakkab noorte seas võitma maad jalamatkamine.

Meil aga vaadatakse sellele veel ikkagi kui poisikeste eralõbule, mis on lubatud skautidele-noorkotkastele, mis aga ei passi ühele üliõpilasele, liiati veel naisüliõpilasele. Neis maades aga, kus jalgsi matkamine on laiemalt levinud, pole see sugugi ainult poisikeste eralõbu, vaid sää matkatakse selleks jala, et nii pääseda lähemale loodusele, süveneda kodumaa metsadesse-

mägedesse, õppida lähemalt tundma maarahvast nii nagu ta on igapäevase töö man, vaadelda rahva kombeid ja kuulda erinevaid murrakuid. Ja lisaks — matkates viimas ja päikeses, tuules ja tormis, karastatakse endi keha, kogutakse uut energiat eelolevaks talveks.

Jalgsi või jalgrattaga matkates pääseme lähemale ka oma loodusele, oskame seda rohkem hinnata. Meil on küllalt kohti, kuhu väärrib matkata ja millest väärrib vaimustuda. Võtame või näiteks Vilsandi lindude riigi, omapärasema kogu maailmas; Saaremaa lestaservlised karjamaad lammastelt ümmargusteks näritud kadakate ja luuleliste pukkuulikutega; Pärnu lahe uhked liivaluited; Toila-Ontika kõrge pankkallas, ainulaadne kogu Balti meres; siis Avinurme põlismetsad ja Põhja-Eesti „Tõe ja õiguse“ sood ning liivakünkad; Rõuge oma unustamata Ööbikuoruga; Taevaskojad, Aegviidu, edasi Karksi, Helme, Porkuni lossivaremed, Põltsamaa uhke rokokooloss; siis rohkem tuntud Pühajärv, Munamägi; edasi Pühtitsa, Kuremäe ja Petseri kloostrid, millised on nagu tükk endist Venemaad, ja mitte ainult kloostrid, vaid kogu Narooatagune ning Petserimaa on meile võrras ja küllaltki huvitav, kui me vaid läheneme mõistatahtmisega, aga mitte üleoleva muigega. Sama või veelgi huvitavam on jälgida rahva elu. Võtame jälle näiteks saare-naiste rähklemise kivisel põllulapil; mulkide jõukad suurtalud; setude ja Vormsi saare rootslaste veelgi kantavad rahvariided; randlase võitlus merega jne. jne. Ainult jalgsi matkates pääseme kõigele sellele lähedale, mitte aga autoga või rongiga läbi kihutades. Meie kodumaa loodusilu ei ole kriiskavalt pääletükkiv. Temasse peab vaikselt süvenema, ainult siis saadakse talt aru, ainult siis võib ta muutuda veetlevaks ja kaasakiskuvaks, et kaob tahtminegi reisida välismaale ja külastada mõnd kuulsat kuurorti.

Siis veel praktilisi näpunäiteid matkamisest. Kõige levinum ja kohasem matkamisviis on väikeses grupis, nii 2—5 inimest. Üksinda on nimelt pikemate maade matkamine liiaks igav. Grupis, kus on vastastikku sobivad ja seltsimehelikud inimesed — ja seda nad peavad olema!

— möödub aeg palju kiiremini ja huvitavamalt. Vaidluste ja arutluste kaudu seeditakse juba matkal kõik kuuldu-nähtu. Kui sellest ei piisa, siis kas või lauldakse. Ka antakse meil maal taludes gruppidele kergemini öömaja kui üksikrändureile, keda sageli kahtlustatakse. Kindlasti tuleb aga hoiduda grupi paisutamisest liiga suureks. Kümneni ei tohiks see kunagi tõusta. Suuremad grupid on kohased ainult week end'i veetmiseks, mitte aga pikemaks matkaks.

Keskmine matka pikkus päevas võiks olla 30 km, tunnis 5 km, jalgrattal vastavalt 70 ja 12 km. Liiga palju läbi rutates muutub matk väsitavaks ja kurnavaks ning ei paku enam mingit lõbu. Lõunapuhkust tuleks pidada keskpäevase palavuse ajal, kl. 11 ja 15 vahel. Sellal matkamine on liiga väsitav. Küll aga tuleks asuda teele juba varahommikul, kasvõi enne kl. 4, siis tundub matkamine kõige värskendavam. Magada tuleb vähemalt 7 tundi ja umbes iga viies päev täielikult puhata. Ka matkamisel tuleks iga tunni järgi kümnekond minutit puhata (selili, jalad kõrgemale!). Lõunatamise või muu tugevama toidu järgi võib alustada matkamist alles 2 tundi pärast söömist.

Lõpuks tahaksin veel juhtida tähelepanu ühele huvitavamale matkamisviisile, nimelt süstaga sisemaa jõgedel. Siin pakub Emajõgi oma laialdaste harudega häid võimalusi. Ainult Peipsil ja Võrtsjärvel oldagu ettevaatlik! Sääll kulub sagedaste lainetuste tõttu ära suurem kalapaat või purjek. Viimasega on veel huvitav purjetada piki mererandagi. Säärasel matkamisel õpitakse kõige paremini tundma kaluritegi elu.

A. Kaelas.

MEIE TEADUSTE UUDISMAALT

ANKEET IX

Eesti ülikool eesti teaduse arendajana

Möödunud aasta viimises „Üliõpilaslehe“ numbris lõpetasime ülevaate Eesti ülikooli saavutistest õigusteaduskonna aine-aladel. Täna numbriga algame ülevaadet majandusteaduse osakonna saavutistest meie teaduse arendamisel.

Tööst kaubateaduse alal annab oma kirjalikus intervjuus ülevaate dots. R. Mark:

„Kaubateadus kuulub rakendusteaduste hulka, ja võime seda defineerida kui teadust, mis kaupade väärtuse kindlakstegemiseks seotud küsimusi uurib; ta eesmärgiks on kaupade tundmine ja hindamine.

Kuna kaubal praeguses maailmamaajanduse ajajärgus eriti suur tähtsus on rahvaste ja riikide elus, sest ta seob maid ja rahvaid üksteisega, ta suhtes tekivad mitmesugused poliitilised ja juriidilised küsimused, majanduslikkudest küsimustest kõnelemata, mille olustarbekohasest ja õigest lahendusest oleneb käitiste, riikide ja rahvaste hääolu ja saatus, võtaksime kas või toiduvahendid, kütteained või ehitusmaterjalid kui kaubad, — siis on kaubateadusel kui kaupade uurival distsipliinil eriti suur ja tähtis ülesanne täita.

Kuna kaupade hulk on väga suur, siis on ka kaubateaduse ala laialdane. Alatasa ilmub turule uusi kaubaartikleid, ilmub uusi kaupu, tekivad nende uurimisega seoses uued küsimused, millede iseloom oleneb tihti püstitatud nõudmistest ja eesmärkidest, mis õige mitmesugused on. Need asjaolud teevad ülesande keerulisemaks ja nõuavad põhjalikku süvenemist ainesse.

Kaubateaduses tulevad vaatlemisele kaubad, mis toidu- ja maitsevahenditena, riietuseks, ehitusmaterjalidena j. n. e. tarvitamist leiavad. Neid uuritakse nende koosseisu, laheteainete, valmistamise, hoidmise, transporteerimise, turustamise ja analüüsimise poolest; selle juures

tuleb arvestada kaupade grupeerimisega, nende pakkimisega, standardiseerimisega, aseainete ja võltsimise äratundmisega, kaupade müümisestamise juures kujunenud tavade, kaupade turustamise poliitikaga j. n. e. Kaubateadusele pandi alus Padua ülikoolis 1549. a., kus selle aine alalt ühte osa — droogidest, ette kanti Francesco Buonafede poolt. Kuna tol ajal puhta teaduse mehed kaupade uurimist alandavaks pidasid, siis arenes kaubateadus esialgu ka visalt. Kuid huvi selle aine vastu kasvas, ja 1793. a. ilmus Göttingeni ülikooli prof. Johann Beckmanni poolt töö: „Vorbereitung zur Warenkunde“ ja 1866. a. luges Viini poliitehnika Instituudis tehnilist kaubateadust tuntud taimeteadlane Julius von Wiesner. Wiesneri mõju oli eriti suur, ja ülikoolides hakati sest ajast peale kaubateaduse peale ikka enam rõhku panema ning ta võeti iseseisva distsipliinina, sisse eriti kaubandusülikoolidesse.

Kuna kaubateadus on lähedalt seotud keemiaga ja tehnoloogiaga, siis on ta õpetamine ühes keemiaga või tehnoloogiaga koondatud ühe õppejõu kätte, näit. Mannheimis, Rotterdamsis, Königsbergis, Helsingis, Turus. Teisal, näit. Bukarestis, ka Viinis, Tokios, Leningradis, Moskvas, Lüttichis (Liège'is), Prahast j. n. e. on selle aine jaoks iseseisvad professuurid. Mis puutub keemia ja tehnoloogia õpetamisesse selle juures, siis on see korraldatud suuremalt jaolt nii, et need ained kaubateaduse kursuse läbivõtmist kergendaksid, kuid ei valmistata mitte keemikuid või tehnolooge ette.

Meie ülikoolis loetakse kaubateadust majandusteaduse osakonna üliõpilastele 1923. a. peale iseseisva aina.

Esialgu, 1923. a. — 1932. a., õppisid majandusteadlased veel eriti

nende jaoks korraldatud füüsikat, keemiat ja tehnoloogiat, et kaubateaduse õppimiseks ettevalmistuda. 1932. a. jäeti füüsika, keemia ja tehnoloogia õppekavadest välja ja ettevalmistav osa arvati kaubateaduse ülesannete hulka, millega viimase aine ulatus suurenes, võrreldes endisega, ja muutus ka enam teoreetiliseks.

Oppetegevus kaubateaduse alal on korraldatud nii, et 1) loengutel kuulajad tutvunevad kaupadesse puutuvate küsimustega ja kaupadega, kuulates ja vaadeldes, 2) praktilistel töödel — kaupade kvalitatiivse ja kvantitatiivse koosseisuga, ise katseid tehes, mis lõpevad kontrolltööga, kus teatud ülesande lahendamiseks tuleb tutvuda ka vastava kirjandusega, 3) seminari töödel — referaatkoosolekuil, arutades peamiselt ekskursioonidel saadud ja kirjandusest täiendatud materjale ja 4) ekskursioonidel — koha peal mitmesugustest käitistest kaupade valmistamisega, hoidmisega, transporteerimisega, analüüsimisega, turustamisega j. n. e. tutvunedes täiendavad oma teadmisi, ettevalmistudes teatud piirides ka tegevusala valimiseks tulevikus. Kaubateaduse kabineti laboratoorium, raamatukogu ja kauba-proovide kogud leiavad pidevat kasutamist.

Loengutunde kaubateaduses on seni olnud neli tundi nädalas aasta läbi ja kaks tundi praktilisi töid ka aasta läbi iga rühma jaoks.

Uutes kavatses kavas on komisjoni poolt ette nähtud kaubateadus (üldosa) III aastal: 4 tundi loenguid ja 2 tundi harjutusi kõigile, kaubateadus (erikursus) IV aastal: 2 tundi loenguid ja 2 tundi harjutusi ainult kaubandus-tööstus harus, ekskursioonid oleksid peale selle.

Kaubateadus on tingimata tarvilik distsipliin eriti majandusteadlastele. Ta on seotud ühelt poolt loodusteaduslikkude, teiselt poolt puht-

majandusteaduslike ainetega ja oma tähtsuse ja ulatuse poolest kuulub kahtlemata teaduslike põhiainete hulka majandusteaduste ettevalmistamiseks ka meil.

Lõpetades majandusteaduse osakonna resp. majandusteaduskonna kaubandus-tööstusharu järgi on võimalik valida kaubateaduse pääaineks magistri kraadi taotlemisel niisamuti ka doktoreerimisel majandusteaduste alal dissertatsiooni ainenä.

Kaubateaduse alal kirjutasid I järgu diplomit tööd 1924. a. prl. E. Kaelas: „Narva tekstiiltööstus“ ja 1926. a. E. Anderson: „Võitööstuse ja kaubanduse majanduslike küsimusi“. Auhinna tööde teemad kaubateaduse alal on välja kuulutatud harilikus korras 1924. a. alates; 1934. a. kirjutas II järgu auhinnatöö Vilhelm Tehve teemale: „Suhkur kui kaubaese“. Diploomitud edasiõppijaks kaubateaduse alal oli 1932.—1934. a. cum laude'ga majandusteaduse osakonna lõpetaja hr. Erich Määrits.“

Majandusteadlasele evib erilise tähtsuse majandusgeograafia. Sellest ainest annab meile põhjaliku ülevaate majandusgeograafia dotsent dr. Edg. Kant.

„Majanduse uurijaid ja — olgu era-, ühistegelise, kommunaalse või riikliku — majanduse tulevaseid juhte ettevalmistavale kõrgemale õppeasutisele on omane teatav teaduseharude sõõr. Selles teaduste sõõris on loomulikult mitmeladilisi eriaineid. Tavaliselt liigestatakse need kolme rühma: nn. puhtmajandusteaduslikud (nagu rahvamajandusteadus, käitismajandusteadus), õigusteaduslikud (majandusõigus, kaubandusõigus, finantsõigus) ja tehnilislooduslikud (tehnoloogia, kaubatundmine) distsipliinid.

Milline rühmakuuluvus ülaltoodud mõttes on majandusgeograafia ja milline on ta asend ning ülesanne teiste kaaslaste hulgas?

Esimese küsimuse kohaselt ei saa majandusgeograafiat jäagita mahutada ühtegi ülaltoodud rühma, küll võib aga ütelda, et tal on teatav ühendav loomus rühmade vahel, kuna ta uurimisülesanded paigunevad eeskätt majandusteaduse, ühiskonnateaduse ja maateaduse vahele.

Tavaliselt ongi enamasti rõhutatud majandusgeograafia assotsieerivat iseloomu ja ta üldharivat väärtust. Selle kõrval on aga sageli taustale jäänud majandusgeograafia päris uurimis-ala ja ta otsesed ülesanded. See on ka mõistetav, kui arvestada, et vanemast ajast kaasatoodud kujutelm hoopis kitsapiirdelise mast kaubandusgeograafiast mitmeti edasi elab koos arusaamaga sellest kui enanduvalt registseerivast ning deskriptiivsest rakendusdistsipliinist.

Tõeliselt on aga endisest kaubandusgeograafiast avaratumise ning süvenemise teel viimasel sajandiveerandil kujunenud sisukas majandusgeograafia, mille ülesandeks on sotsiaalökonomiliste nähtuste ning tüüpide levingu ja ruumi- ning ümbrusesõltuvuste uurimine, ühtlasi majandus- ning sotsiaalteooriate verifitseerimine ja nendest esinevate hälvete selgitamine niipalju kui need kõrvalekalded tulenevad ühe või teise maa-ala iseloomust, looduslikust varustisest, rahvastiku koostisest ning liikuvusest, kultuurilisest arenguastmest või asendist.

Need — rahvastiku ja eluruumi ning nende vahel esineva majandusliku seotise — küsimused on õieti majandusgeograafia peatum, mida ta trakteerib kahesuguselt, üldiselt ja spetsiaalselt. Üldmajandusgeograafiline vaatekoht on tüpoloogiline ja võrdlev, kusjuures ta haarab sotsiaalmajanduslike nähtusi ning tüüpe kogu *orbis pictus terrarum*'i ulatusel. Spetsiaalne ehk regionaalne majandusgeograafia sellevastu käsitleb üksikute riikide eluruumi või jällegi vähemaid ja suuremaid nn. loomulikke majandusregioone läbihaaravalt ning sünteetiliselt. Kõige selle juures on endine üldine majandusgeograafia säilinud vaid propädeutilise tähendusega sissejuhatuseks, kus käsitletakse teatavas süsteemis majanduse looduslike ja rahvastikulisi eeldusi.

Nii nagu teised teadusedki, just nagu natsionaalökonomiagi, nii on ka majandusgeograafia üle elanud mitu ajajärku. Vanemal perioodil satuti liigselt geograafilise determi-

nismi mõjukonda, avastati kõikjal-dasi olelu- ning ruumiseadusi ja kal-duti sellega pseudogeograafilisse fanatismi. Järgnes kainestuse, pigemini kassiahastuse, skeptiline periood, mis riisus determinismilt kogu ta absolutistliku purpuri ja pani auctoreid kahtlema, kas üldse oleleb ruumilisi seaduspärasid moodsas majanduses, kus masinad ja kiirliikle-mise vahendid jm. näisid põhjani hävitavat loodusliku olenevussuhte. Kuid just nagu dialektilisest kolmik-taktist, teesist ja antiteesist tuleneb süntees, nii on ka praeguses majandusgeograafias geograafilise possi-bilismi alusel järgnenud viljakas teoreetiline ning praktiline uurimis-laad, mis kindlasti istub sadulas ega lase end häirida viljatutest meetodi-lahingutest ega elukaugetest mõiste-test.

Nagu eespool mainitud, kuulub majandusgeograafia ülesannete sek-ka ka majandus- ning sotsiaalteoori-ate maksvuse verifitseerimine kon-kreetses tõelikkuses. See on mit-meti tarvilik, kuna teoreetiliste skeemidega on mõnigi kord liiga kaugele mindud konkreetsusest. Eks ole ses mõttes S o m b a r t'il õigust, eks ole kõige pealt „ebamajandus-lik“ valmistada liigseid, olgugi kuns-tipäraseid toodanguvahendeid skeeme, teooriaid, kui neid raken-dada ega kohaldada ei saa. Tahe-takse varblasi lasta, siis ei vajata selleks elektrikahureid ja rooside lõikamiseks pole tarvis kreissaagi. Nii kaotab mõnigi teoreetiline uni-versaalne skeem — teaduslik too-danguvahend — oma maksvuse, kui seda regionaalmajandusgeograafilis-es ääsitules proovida. Nendega on lugu nagu *homo oeconomicus uni-versalis*'ega, „Mensch an sich“ kak-sikvonnaga. M o n t e s q u i e n't me teame isegi, et võidakse olla pärslane, aga *homo oeconomicus*'t ei ole kerge tänavalgi kohata.“

Töö kohta meie ülikoolis majandusgeograafia alal, ütleb dr. Edg. Kant oma kirjalikult antud in-tervjuus:

„Tartu ülikoolis on majandus-geograafia iseseisev õppekoht alles noor, kuigi kaubandusgeograafiat

sundusliku õppeainena vähemas ulatuses on loetud juba aastakümne kestes enne seda. Samuti on noor ka vastav õppe- ning uurimisasutis — Majandusgeograafia Seminar, mis on kujundatud ning sisustatud peamiselt viimase viie aasta jooksul. Majandusgeograafia dotsentuuri asutamisega on ühtlasi majandusgeograafia käsitelu ulatus laienenud. Uus käsilolev õppekava näeb selles ette veelgi avardamist.

Seni on peamine rõhk asunud üldisel majandusgeograafial ja regionaalsest majandusgeograafiast käsitletud vaid Eestit ning lähemaid naabermaid. Seminariharjutustes väliskaubanduse majandusgeograafilist tausta käsitledes on aga küünditud regionaalgeograafilistes küsimustes ka mandrite vahelise ulatuseni. Uue õppekava kohaselt tulevad käsitlemisele juba Baltoskandia (Läänemeremaad) täies ulatuses, Euroopa tähtsamad töendusmaad ja üle selle veel vahelduvad valitud peatükid (*capita selecta*) maailma suurvõimude majandus- ning poliitilisest geograafiast.

Seminariharjutustes on peamine rõhk asetatud majanduskartograafiale koos geograafilise statistikaga ja spetsiaalsele majandusgeograafiale. Seni on seminarisüsteemi rakendamisel suurimaks raskuseks olnud asjaolu- et majandusgeograafia on olnud vaid esimese kursuse õppeaine. Komplitseeritumate küsimuste esiletõstmine vajab aga küpsemaid üliõpilasi, eriti neid, kel juba teoreetiline poliitiline ökonomia läbi võetud. Uus õppekava toob loodetavasti ses suhtes palju paremusi, kuna majandusgeograafia metodoloogilised ja eriküsimused paigunevad hilisematesse õppeaastatesse, kus on juba rohkem eeldusi kaalukamate ja keerukamate ülesannete kallale asumiseks.

Ka on õppetöös suureks vajakuks osutunud üliõpilaste nõrk ettevalmistus keskkooli geograafias. Eriti annab see end tunda vajalike eelteadmiste puudumise näol topograafias ja kaarditundmises ning lugemises. Siin ei saa niipalju etteheiteid teha gümnaasiumist tulnukaile noorile üliõpilasile, kuivõrt meie

keskkooli ja gümnaasiumi õppekavadele, kus varemalt kolm ja nüüd isegi neli aastat enne ülikooli tulekut maadeteaduse õpetus puudub. See lünk annab end aga hiljem ülikoolis raskesti tunda ja on vaevalt korvata enne kui geograafia õpetus ei viida gümnaasiumisse kuni selle lõpuklassini kas või väikese tundide arvu näol.

Teaduslik uurimistöö majandusgeograafia alal on liikunud peamiselt spetsiaalse majandusgeograafia radadel, esijoones kodumaise probleeme alal. Selle kõrval on tähelepanu omistatud ka metodoloogilistele, majanduskartograafilistele, geograafilis-statistilistele ja uurimistehnoloogilistele küsimustele. Peamised uurimiskompleksid, mida majandusgeograafia seminaris püütakse välja arendada on järgmised:

- 1) Eluruum ja selle kapatsiteet ning intensifikatsioon,
- 2) rahvamajanduse ruumistruktuur (regionalism, raioniseering),
- 3) tsentraalsete asulate ja tagamaade sõltumused (tsentrograafia, linnad ja tagamaad) ja
- 4) majanduskartograafia meetodika seoses regionaalse statistikaga, eriti suhtelised esitamisviisid (isaritmid, isokoorid, isokroonid, isotümid, isoteelid, isodapaanid).

Nelja aasta jooksul, alates 1931. aastast, millal Majandusgeograafia Seminar alustas oma publikatsioonide sarja avaldamist, on trükkis ilmunud kümme toimetist ühise sarja pealkirja all: „Tartu Ülikooli Majandusgeograafia Seminaril üllitised (*Publicationes Seminarii Universitatis Tartuensis Oeconomico-Geographici*).“ Publikatsioonide vahetus sellekohaste uurimis- ning ülikooliasutistega välismail on arenenud jõudsasti. Praegu on Seminar vahetusvahekorras poolesaja asutisega kolmel mandril — Euroopas, Ameerikas ja Aasias (Jaapan). Vahetuse teel saabuv jooksev ning värske erikirjandus ongi peamiseks seminaril raamatukogu täiendavaks allikaks, mis peab kursis majandusgeograafia käibiva arenguga välismail. Sidemete poolest on esikohal Baltoskandia (Soome, Läti, Rootsi, Taani), teisel kohal Lääne-Euroopa

(eeskätt Prantsusmaa, Hollandi ja Šveits), järgnevad Lõuna-Euroopa maad, Põhja-Ameerika Ühendriigid jne. Ka on välismaalasi käinud kohtade peal tutvumas seminaril töödega ja mõni neist lühemat aega uurimistotstarbel siin peatanud.

Seminaril on oma raamatukogu, kaardikogu, diapositiivide kogu ja kartoteegid. Seminaril korraldajana töötab abijõud. Peale selle on seminaril veel vabatahtlik assistent Tallinnas, kelle kaudu on üliõpilastel võimalik hankida materjale pealinna keskasutiste juures töötamiseks.

Majandus-õiguse kohta ütleb majandusõiguse dotsent dr. jur.N. Kaasik:

„Majandus-õiguse, kui õppeaine ajalugu meie ülikoolis on olnud küllalt kirju. Juriidiliste ainete järkjärguline vähendamine majandusteaduskonnas viis nii kaugele, et neist jäid püsima vaid kaubandus-õigus ja finants-õigus õigusteaduskonna kursuse ulatuses, kuna kõik teised ained, mis varem loeti majandusteaduskonnas, nagu riigi-, rahvusvaheline- ja administratiivõigused ühelt poolt ja tsiviilõigus teiselt poolt, liideti üheks entsüklopeediliseks aineks majandusõiguse nime all. Sel kujul oli meie majandusteaduskonnas loetaval majandusõiguse kursusel vähe ühist seda nime kandva õigusteadusliku distsipliiniga, nagu see uuemal ajal välja kujunenud välismaail. Moodsalt mõistetakse majandusõiguse all seda alaliselt paisuvat haldusõiguse osa, mille objektiks on majanduslik elu ja tema korraldamine riikliku võimu poolt. See uus, seni veel ebaküülaselt teoreetiliselt läbitöötatud, kuid positiivsete normide poolt rikkalik õigusteaduse haru on olulise tähtsusega meie majandusteadlastele. Uute kavade kohaselt saab majandusõigus majandusteaduskonna õppeainete hulgas üheks põhiaineks.“

Majanduslikkude õpetuste ajaloo kohta jutustab õppeülesandetahtja mag. K. Kongo järgmist:

„Majandusteaduses on iga majandusliku nähte kohta ülesseatud tavaliselt mitu teooriat. Nende mitme-

kesiste ja abstraktsete teooriate hulk raskendab seisukohavõttu ükskõik millises majanduslikus küsimuses. Selleks, et öieti hinnata neid teooriaid, peame vaatlema asjaolusid, mis on seoses teooria tekkimisega, sest iga teooria on olemas mitte ainult tema looja isikust, vaid ka sellest majanduslikust ja õiguslikust olukorrast, milles elas ja töötas teooria looja. Samuti mõjustavad igat teooriat tema loomise ajal domineerinud filosoofilised vaated. Kõik see sunnib, selleks et teatud teooria kohta hinnangut langetada, vaatama temale eelkõige geneetiliselt seisukohalt.

Väide, et midagi uut pole päikese all, maksab ka kõikide majanduslike küsimuste kohta. Võtame kas vaba- või seotud-majanduse küsimused, ikka näeme, et need on juba väga ammu päevakorras olnud. Näiteks meie nüüdisel majanduskriisi alul arvati, et vabakaubanduse õpetus on rumalus. Peab ütlema, et nüüdisaegsete majanduslike küsimuste kohta teoreetilisest seisukohast on väga raske. Alles ajalugu on õiglaselt kohtunikuks. Tema näitab, kui võrt üks või teine teooria vastab tõele ning aitab sellega siduda majandusteadust ja tegelikku elu.

Majanduslike õpetuste ajaloo õppimine võimaldab ka sügavamale tungimise praegusaja majandusteaduslikes küsimustes. Näiteks proteksionismi probleem pole kaugeltki mitte uus küsimus majandusteaduses, vaid käsitamist leidnud juba üle 85 aasta tagasi F. Listi töedes. Samuti rahvastiku juurekasvu küsimus, mis meilgi viimasel ajal eriti toonitamist on leidnud, on päevakorral olnud aastatuhandeid ja samuti käsitamist leidnud majandusteaduslike õpetustes. Nende õpetuste ja selleaegse olukorra võrdlev vaatlemine mitte ainult ei võimalda kontrollida nende õpetuste vastavust tõele, vaid aitab valgustada ka nüüdisaegset probleemi. Poliitiline ökonomia käsitleb majanduslike õpetusi abstraktselt, aga majanduslike õpetuste ajaloo viiakse see küsimus üle konkreetsetesse oludesse. Nii muutub iga teoreetiline õpetus hoopis ülevaatlikumaks ja elulisemaks ning aitab enam arendada majanduslikku mõtlemist.

Teaduslike tööde kohta majanduslike õpetuste ajaloo alal ütleb mag. K. Kongo, et „neid pole meil veel ilmunud. On vaid üksikutes teisi majanduslike distsipliini käsitlevates töedes puudutatud ka küsimusi, mis majanduslike õpetuste

ajaloos käsitlemist leiavad. Üldse on kogu maailma majandusteaduslikus literatuuris vähe töid majanduslike õpetuste ajaloo alalt, sest nende tööde kirjutamine on äärmiselt raske, kuna autoril peab olema hää ülevaade majandusteadusest, majandusajaloost, õiguslikust olukorrast, filosoofiast ja teistest teadustest, millel on majandusteadusega kokkupuuteid. Paremaid teaduslike töid majanduslike õpetuste ajaloo alalt on selle tõttu tõlgitud paljudesse keeltesse.“

Majandusmatematika kohta jutustab matemaatika dotsent dr. J. Nuut.

„Majandusmatematika kui teadus on noor, praegu hoogsalt arenev rakendusmatematika eriharu, mille eesmärgiks on matemaatiliste meetodite arendamine majandusnähtete kvantitatiivseks haaramiseks, analüüsimiseks ja ennustamiseks. Edukas uurimistöö selles suunas eeldab moodsate matemaatiliste relvade valdamist. Majandusteaduse osakonnas õppeainena käsitletavat majandusmatemaatiliste palade eesmärk on muidugi hoopis kitsam: tahetakse 1) tutvustada meie tulevase majandusteadlasi majanduslike kalkultatsioonide praktiliste võtetega ja elementaarsete matemaatiliste alustega; 2) kasvatada arusaamist nähtete eksaktse kvantitatiivse analüüsi ja kvantitatiivse mõtlemise tähtsusest. Arvestades majandusteaduse osakonna üldeesmärki ja õppijate piiratud eelteadmisi matemaatika alal, tuleb selle õpetegevuse juures endastmõistetavalt piirduda olulise miinimumiga. Tulevikus ettenähtud ümberkorraldus peaks võimaldama tõsta õppetöö produktiivsust. Kaubandusaritmeetikat, kus käsitletakse konventsionaalse iseloomuga arvutusvõtteid, mis rakendamist leiavad lühiaegsete tehingute puhul, on kavatsus muuta sunduslikuks praktikumiks esimese semestri üliõpilastele; selle juures tuleb silmas pidada, et kaubandusaritmeetika pole teadus, vaid oskusega ilmeka kutseaine (umbes nagu masinkiri, kirjavehetus, stenograafia), mida õpetatakse juba teatavat tüüpi keskkoolides. Pikaajaliste te-

hingute kalkultatsioone käsitleb finantsmatematika kursus, mis juba tunduvalt lähedam eksaktteadusele. Kolmanda käikidele majandusteaduse osakonna üliõpilastele sundusliku matemaatilise ainega on kavatsatud käsitleda matemaatilise statistika elemente, kus peavad tulema üksikasjalikumalt kõne alla mõningad matemaatilise analüüsimise võtted, millede juures statistika üldkursuses pole võimalik peatuda. Seni üldsunduslik kindlustusmatematika jääks tulevikus sunduslikuks aineks ainult ühele eriharule neljandal õppeaastal. Samuti ainult eriharus sunduslik oleks konjunkturaanalüüsi kursus, mille käsitlemist tuleks usaldada asjatundja praktiku kätte. Peale selle on mõeldud vahetevahel korraldada mitme teaduskonna üliõpilaste huvides mittesunduslike erikursusi majandusmatematika valdkonnast, nagu tariifide teooriat, edukuskalkultatsioonide teooriat j. t.

Majandusteaduse osakonna üliõpilastele, kes enamuses töötavad suure hoolega, teevad majandusmatemaatilised palad sageli siiski raskusi peamiselt vist sellepärast, et matemaatilised eelteadmised on keskkoolis omandatud puudulikult. Näib ka, et mõni üliõpilane on valinud majandusteaduse osakonda, olles ekslikul arvamisel, et seal matemaikat pole tarvis. Raskusi teeb mõningaile võib olla ka vajadus kõrgemates osades töötada võõrkeelsete raamatute järgi (kaubandusaritmeetika osas saab õppida eestikeelsete keskkooliraamatute abil). Võib olla õnnestub tulevikus pakkuda üliõpilastele meie nõuetele kohandatud eestikeelset raamatut.

Õpetegevust majandusmatemaatikas on seni korraldatud matemaatika-loodusteaduskonna õppejõudude ja assistentide kaudu. Matemaatika-loodusteaduskonna eradotsentide ja assistentide peres leidub isikuid, kes suudavad seda tööd jätkata, kuni mõni praegu tegutsevatest jõududest peaks väljalangema.“

ÜLIÕPILASKONNA HAIGEKASSA

Üliõpilaskonna haigekassa tarvidusest on juba palju räägitud ja vist juba 1922. a. alates on selle asutamise küsimus Üliõpilaskonna Edustuse tegevuskavas enam-vähem figureerunud. Kuid on ka selge, et sellise laiaulatusliku ettevõtte asutamise otsustamine n. ü. „üle õõ“ on küll võimalik, mitte aga selle teostamine, sest ta vajab küllalt tugevat majanduslikku alust, kuid ka iga-sugu põhjanevaid andmeid, mille varal saaks koostada tegevuskava, kindlaks määrata abistamise võimalus, selle ulatus jne. jne.

Siin ei aita ka ükski teiste maade üliõpilaskondade samasuguste organisatsioonide eelarved ja tegevuse aruanded, vaid siin on tarvilik oma maa, oma üliõpilaskonna kandejõu kohaselt selle koostamine ja kohapealseid olusid arvestades selle vajaduse ja ulatuse määramine.

Ehk küll haigekassa, kui niisuguse, funktsioonid seisavad peamiselt üliõpilaste abistamises nende haigestumise puhul kas siis arstilise-, kliinilise-, sanatoriaalse jne. abi näol, peab üliõpilaskonna haigekassa hoolitsema ka üliõpilaste tervisliku seisukorra eest üldiselt. On ju hea tervise saavutamise ehk selle alal hoidmise tähtsamaid tegureid korralik korter, hea toit ja ka kehalise kasvatus eest hoolitsemine. Siin ei saa haigekassa loomulikult ise ka nimetatud ülesandeid oma peale võtta, vaid see peaks olema rohkemal määral, kui see seni on olnud, vastavate olemasolevate üliõpilaskonna eriorganite hooliks (majandustoimkond, korteribüroo, kehalise kasvatus toimkond), kuid neil organeil tuleks õige lähedas kontaktis töötada üliõpilaskonna haigekassaga.

Eriti on arstilisel läbivaatusel ja spordil üliõpilaskonna hügiee-

nis tähtis osa, mida tõendavad nii meie kui ka välismaa statistilised andmed. Nii näiteks 1925. a. Münchenis läbiviidud üliõpilaste arstilisel järelevaatusel selgus, et üliõpilased, kes sportisid, olid kõige parema tervisega, arvestamata jättes muidugi nn. „tsempionid“, sest suurepärase tervisega oli:

	tsemp.	sportij.	mittesport.
	40,3%	54,3%	5,4%
hea tervis.	21,2%	63%	15,8%

Ka meie üliõpilaste arstiline läbivaatus näitas, et sportijad ehk üldse sportinud üliõpilased on üldiselt tugevama kehaehitusega ja parema tervisega kui mitte sportinud, kusjuures läbivaadatuist on

	naisüliõpil.	meesüliõp.
sportijaid	43,1%	48,3%
varem sportinuid	15,8%	10,8%
mitte sportinuid	41,1%	30,9%

Kehaline kasvatus, ütleme vaba võimlemise näol, peaks küll vähemalt teatud aja vältel kas või kohustuslik olema, kui seda teisiti korraldada pole võimalik, sest on ju võimlemine parimaks keha distsiplineerimise ja keha vastupanuvõime tõstmise abinõuks. Paljudes ülikoolides ongi see üliõpilastele kohustuslikuks tehtud, mõnedes täiel määral, mõnedes ainult paaril esimesel aastal. Usun kindlasti, et võimlema algamiseks on ainult tõuget tarvis, olgu see siis ükskõik missugusel kujul ja hiljem see läheb iseenesest, harjutatakse oma ajajaotuses ka selleks aega reserveerima ja lihtsalt ei raatsita võimlemisest loobuda. Muidugi peaks see sündima koos arstilise järelevaatusena ja arstilise nõuandega. Mõnedes ülikoolides, näiteks Münchenis, Breisgauis, Freiburgis, Hamburgis, Praaga saksa ülikoolis jne. viiak-

se läbi arstiline läbivaatus kehalise kasvatus toimkonna korraldusel ülikooli kliinikutes. Meil sellega suurt muret enam ei ole, sest ülikooli lahkelt vastutulekul on üliõpilastele juba ülikooli astumisel arstiline läbivaatus kohustuslikuks tehtud, tuleks ainult hoolitseda, et selle esimese arstilise läbivaatuse andmed täielikud oleksid, mida saaks kasutada üliõpilaskonna haigekassa.

Ei teeks raskusi meil ka võimala küsimus ega võimlemise õpetajate puudus, sest Ülikoolil on nii üks, kui teised.

Tervise kontrolli andmetel peaks üliõpilased vastavalt kehaehitusele ja tervislikule seisukorrale rühmadesse jaotama, et iga üliõpilane võimalikult täiel määral võimlemisest kasu saaks. Siin ei tohi kergel käel üksikute kergete kehaliste vigade ja puuduste pärast võimlemise kohustuse alla kuuluvaid sellest vabastada, nagu seda juhtub sageli koolides, kus õpilase võimlemisest, kas alaliselt ehk vähemalt pikemaks ajaks, vabastamise küllaldaseks põhjuseks on peavalu, kõhuvalu, verevaesus, nõrk kehaehitus jne., vaid siin tuleks just paigutada vastavasse rühma, kus harjutused jne. tema kohased. Siin ei pea võimlemine olema vastumeelse kohustisena, vaid kui tervist alalhoidva ja tervist tõstva meeldiva toiminguna. Ja kindlasti võib loota, et üliõpilaskonna tervistlik tase selle varal tõuseb ja haigekassa koormatus langeb.

Kuid üliõpilaste arstiline läbivaatus on ka muidu üliõpilastele ja üliõpilaskonna haigekassale tähtis. On ju eriti noortel ja elurõõmsatel kõige vähem põhjust või kas või „aega“ enese tervislikku olukorda analüüsi alla võtta, sellepärast ei ole halb, kui seda tehakse teiste poolt. Ön-

netuste vastu pole sageli keegi kaitstud, see võib tulla äkki, targu, mida selle omanik sageli varakult ei märka.

Kui on olemas aga haigekassa, kelle alla need noored kuuluvad, kes neid hiljem vajaduse korral peab abistama, siis on ju selge, et see asutus on huvitatud sellest, et iga haigus, mida varem, seda parem, avastatakse, n. ü. eos tabatakse. Ravimise kulud ja sellest jagusaamine on ju seda kergem, mida varem jaole saadakse. Ja üliõpilase enda seisukohalt, — kui haiguse hilisemas järgus tuleb õpinguid katkestada, näit. tdk. puhul, siis sageli palju pikemaks ajaks, kui see oleks olnud varem tarvilik. Nii näiteks esimese ülikooli astujate arstilise kontrolli ajal avastati mitmed õige rasked tuberkuloosi juhud, millistest aga asjaosalised üliõpilased ise teadlikud ei olnud ja nad vahetasid ülikooli sanatooriumiga.

Ka paljudes välismaa ülikooli-

des on arstiline kontroll üliõpilastele kohustuslik, nii näiteks Lätis, Poolas, Venemaal, Helveetias, Tschehhoslovakkias (Praaga), Prantsusmaal (Strassburgis 1923. a. alates) jne. Saksa maal on 25 ülikoolis kohustuslik ja 9 vabatahtlik. Suur-Britannias on igas kolledzis sisseastumisel vajalik arsti tunnistus. Osades ülikoolides, kus arstiline läbivaatus vabatahtlik, on see eeltingimuseks igasuguste soodustuste saamiseks, nagu tasuta kehakultuuri tundidele pääsemisel, haigekassa alla kuulumisel jne.

Mõnedes ülikoolides korraldab läbivaatust ülikooli arstiteaduskond, teistes ülikooli kliinikud, kolmandates üliõpilaskond ja ka ülikool ja üliõpilaskond koos. Kulud kannab kas ülikool terveni, haigekassa, vastastikused abiandmise kassad, ehk üliõpilased ise. Münchenis näit. maksavad üliõpilased 1929. a. alates ise 2 RM. Poolas maksab ülikooli astuja arstilise läbivaatuse eest um-

bes 2,5 Hev. Fr. Kui sisseastuda soovija osutub raskeks haigeks, ei võeta teda sel korral ülikooli vastu. Ta võib apelleerida arstide komisjoni poole. Haigeks tunnistamine peab olema vähemalt 2 arsti allkirjaga. Kergemad haiged võetakse küll vastu, kuid jäävad alalise arstilise järelevalve alla. Mittevastuvõetu võib järgmisel korral, kui tervis vähe paranenud, uuesti tulla.

Daanis ja viimasel ajal Norras ja osalt ka Tschehhoslovakkias on rahvastik suurelt osalt kindlustatud haiguste vastu üldistes haigekassades, nii et üliõpilane juba oma perekonna kaudu kuulub mõnda kassasse.

Mõnedes maades on olemas ka üliõpilaste haiguskindlustuse seltsid, kelledel on oma fondid, kuid mõnel pool on ülikoolidel sõlmitud lepingud mõne erakindlustusseltsiga, mil puhul on üliõpilase preemia harilikust madalam. Nii näit. on Inglismaa kolledzitel kokkulepe seltsidega, et

Pissot alalikko ja asjalikko jutto kirjameestest ja karjapoistest

Minna ollen kül ainult tühhilpaljas erraõppetlane, kes monneski asjas on tumme naggo Jöraverre vöör-mündri sapa-märe, agga ühte ja teist juhtob ikka mo silmade alla, mis mo arorasokesed pissot errévile aiab. Sest jubba mo vanna issa on mole mitto korda sannanud: „Egga sul tühjal arrost pudo olle agga mõistust on vähha!“ Ja nendaks siis ma luggesin nädalapäevad taggasi seitungist ja kulasin kohvipodis pole kõrvaga monned asjad, mis minno sissemisses ollemisses sedda akademilikko kohta pudotasid ja sinna ühe üpris immeliko ja kessise tundmusse jätsid.

Assi seisis nimmelt selles, et kirjameesté selts ehk naggo nad sedda uemal aial kutsuvad — Kirjanikkode Liit — piddas omma kokkotullemist. Ja seäl need kirjamehed vallisid ja piddasid arro ja võtsid sanna. Agga üks jaggo nende hulkast tousis ülles keikide akademialikko harridussega arvostajatte vasto ja nimmetassid neid kontrollassistentideks, keneks kutso-takse ühte ammetimeest maal, kes urib ja provib pima rämno ja loiuste tervit. Ja nemmad ollid üpris kurjad nende assistentide peäle, et nemmad omma sannas on tiggedad ja peäle mu veel sisse tovad iggasuggo puddoloukseid, mis ep olle mitte puhvast ma töugu nenda kui kitsed, kes on hopis võrama ellajad.

No kanna kül, motlesin minna. Kui arvostajad on assistentid, eks siis kirjamees olle isse karjapoiss. Sest keddap karapoiss ennam pelgab kui assistenti, kes kohhe akkab kurjostamma ja nomima, kui elläjad kül-lalt ramosat pima ei lüpsa. Ja et meie ma karjapoiss on harjotannud karjatama ainult lehmi ja siggo ja vonakessi, siis on temma melepahha ennesestki moista suur, kui temma palle ette tuakse järsko kits, kellest ta enne polle kurja undki nähha ossanud: Olgo nüüd kül, et kitse piim on vägga kossotav, iseerranis többistele (ja egga keik karjapoisidki prugi pärris terved olla — siit-seält monnel ikka middagi loggiseb) agga minne sa katso anda mõnnele jabburale ja kovva peaga többiselle rohto sisse — ennem surreb ärra kui rohhotilga vasto moistab võtta — sest temma arvab nenda, et kui minna isse ei moista rohto tehha, mis mo terviselle kasso sadab, egga siis teisedki parramat kokko oska keta. Pealegi vel monni Engländi ellik Albioni ma mees, kene uddone jut võib monne poisikesse pea hopis seggi aiada.

Nendaks, nendaks. Nedsinnatsed assistentid ütli-vad, et karjapoisid holtisevad paljalt puddolouste allospõhhu eest egga viitsi suggogi jurevilja harrida, mis on ommeti hopis ramosam roog. Agga eks kül-

üliõpilase haigestumise puhul loengute maksud tasub kindlustusselts jne. Nürnbergi kaubanduskooli üliõpilased on kohustuslikult kindlustatud nn. „Barmenia“ pangas, kus nende preemia on $\frac{1}{3}$ harilikust preemiast. Samane asutis on Grazis. Sisseastumise maks on 1 Aust. schilling ja sem. maks 1,50 schill. Abistamine nende poolt on mitmesugune, näit. Grazis võib abistamist saada alles 6 nädal. peale sisseastumist. Kliiniline ravi on tasuta 28 päeva jooksul ühes sem. ühe haiguse jaoks. Vigastusi sportimisel ja kroonilisi haigusi ei abistata. Hammaste ja suguhaiguste ravist tasutakse 50%. Samasugune asutis on veel Koppenhaagenis. Siin on igakuune maks 2 Taani kr. Kassa võimaldab tasuta 180 päeva kestel ravi kliinikus ja $\frac{3}{4}$ arstimate hinnast.

Pariisis on naisüliõpilastel oma haigekassa, kuhu võivad astuda naisüliõpil. 18—25 a. vanuseni. Ka Kaunases oli vabatahtlik haigekassa, kuid muutus 1933. a. sunduslikuks.

Üldiselt vabatahtlikud haige-

kassad ei suuda igalpool täita kõiki tarvidusi ja on kas muutunud ehk on tendentsi muutumiseks sunduslikkudeks. Suuremalt osalt neis ülikoolides, kus on läbi viidud kohustuslik arstiline läbivaatus, on üliõpilased ülikooli vastuvõtmisega üliõpilaskonna haigekassa liikmed, nii näit. Poolas, Helveetsias, Prantsusmaal, Walesis, Lätis, Saksamaal jne.

Kõige vanem haigekassadest on Münchenis, asut. 1874. a. riigi ja ülikooli kokkuleppel, siis Kielis 1887. a. jne.

Neisse sunduslikkudesse haigekassadesse kuuluvad ka harilikult vabakuulajad, mõnel pool ka laboratooriumite ja kliinikute assistendid. Mõnel pool on liikmeile vanuse piir määratud, näit. Strassburgis 28 a.

Pea igal pool on olemas haigekassa maks, mis mõne ülikooli juures on välismaalastele suurem. Poolas näit. maksavad üliõpilased haigekassa maksu umbes 9 zlotti semestris (ligi 6 kr. meie rahas), Tschehhoslovakias umbes 10 Tschehhosl. kr.

sem. Saksamaal arvati, et ülikoolides, kus on kliinikud, peab maks olema 5 RM. ja ühes suguhaiguste ravimisega 5,50 RM, kus ülikoolil kliinikuid ei ole, vastavalt 6 ja 6,50 RM sem. Helveetsias maksavad üliõpilased ja õppejõud 5—19 Fr. semestris.

Abistamine eelpool nimetatud üliõpilaskondade haigekassades toimub liikmete hulga ja nende kohustistele ka mitmesuguses ulatuses. Ühedes ülikoolides on haigekassa liikmeid abi täiel määral tasuta; nii näit. Tschehhoslovakkias on haigekassa liikmeil peale kogu üliõpilaspõlve, ravi tasuta veel 3 aastat peale lõpetamist. Teiste ülikoolide juures olevad haigekassad tasuvad ravimise ja arstimate kulusid ainult teatava osa või % suuruses. Samuti abistavad mõned haigekassad omi liikmeid ainult õpetegevuse ajal, suve vaheajal mitte. Toon siin üksikud andmed abistamise ulatuse kohta:

Stuttgardis on abisaamise maksimum 375 RM semestris ja kassa tasub kuludes 50—60%;

Karlsruhes kassa tasub 60%;

lavadder tea isegi, et ommad kondid on ikka keikse armsamad. Ja mis karjapoissil pöhhohunniku otsas vigga põnata — keik nenda pehme ja mahhe, soe ja öddos, et aiab teistelegi unne ja aigutusse peale, kes agga juhtob sedda näggema. Agga katso sa pedi voi naerihunniku otsas maggada! Arvad, et ka nissoke pehme ja pai? Vötta näppust! Keik kovva ja vereb, et ei saa suggogi unneterra silma vahhele, vaid katso agga kuidas asset saad parremast kohhendada. Nõndaks needki, kes pedihunniko on jõudnud valmis harida ja kasvatada, nenda hõlpsasti omma lorbeer- ehk pedihunnikule puhkama ei jää, vaid katsovad ikka veel middagi parramad kätte sada. — Agga karjapoiss! No temmal vennikesel kargab muidogi kops üle maksa, kui üks assistidnarrakas tulleb temma lounaainakut pehme pöhhohunniku otsas seggama.

Juhtos jo monne aia eest, et üks karjapoiss nimemega Puhhas Laik (mis on ärrasselletud, et sene laigu peäl ei olle mitte middagi nähha), võttis isse kätte ja arvostas ühe mehhe tööd, kes olli Rigi Vannema Auhinna sanud, ja teggi sedda üpris sure vihuga mahha ja ütles, et keik ned juttod ei kõlba kuhhogi, sest ello olleavad seal vadatud läbi sali akna. Agga kui se mees vasto küsis, et no kas siis allati peab läbbi keldri lugi vahtima, siis jäi poisikenne vastosse võlgo. Ja no tohho pelle säh, kuidas temma siis muido olleks

sanudki! Sest sali polnud tedda ellopävis lastod, arvati et ta seal varsi hakkab omma karjapassonaga lörra aiama ja porriste jalguga sohva peale ronnima; ja keldri polnud ta isse vitsinud minna, sest ütlegi naeri egga pedijupikest ei olle temma ka ülles kasvatannud egga ülletalve seisma pannod. No mis seal muud kui temma põnotab pöhhokünis omma hunnikukesse otsas ja vottab siis süddant, kui monni teine temmast rohkem on ilma näinud. Eks sedda olle jubba ammo ööldud, et üks ma tõugu mees ei voi nähha kui teisel hästi lähhab. Ja kui sel teisel vel rohkem arro ja moistust juhtob ollema, no siis hädda temmale!

Vannal aial ei olnud assi nenda hul. Siis arvostas üks karjapoiss teist egga ossanud kegi middagi parramad tahta. Agga keik kurri hakkas sellest aiast, kui monni mees Universitedi peäle läks tarkost öppima ja vimati pissot targemaks saigi. Sai teine veel magistriks või tohtri, no siis olli püsti assistent valmis! Voi mis nemmad seal sure koli peäl muud teggid, kui luggesid võra-ma meeste kirjatud ramatuid ja hakkasid arvama, et need ikka on parramad kui karjapoiste ommad. Ja eks nemmad pörsed hakkasid karjapoiste kääst kaa nõudma, et nemmad parrem kirjataksid. Agga katso kas üks koddod anni jouab lennata nenda kui peasuke või albatross? Vaevalt agga jouab omma numatud ja laisa kerre maast lahti kango-

Dresdenis tasub üliõpilane ise 3 esimest arsti visiiti; Freiburgis, Helveetsias, saab üliõpilane aasta kohta 10 kaart, neist 6 tk. talve, s. o. õppeaja ja 4 tk. suvevaheaja jaoks ja kliinilise ravi kestvus on 45—90 päeva. Strassburgis on kliinilist ravi lubatud ainult 21 päeva, tarviduse korral pikendatakse. Hannoveris maksab kassa ainult 40% kuludest ja maksimum on 200 RM, Charlottenburgis maksimum 150 RM ja tasub 60%. Praagas, Brnos ja Pressburgis on ülikooli kliinikutest ravi tasuta, samuti visiidid arsti juures. Varssavis ja Münchenis on 13 nädala kestel aastas kõik ravi tasuta. Retsidiivi puhul võib veel 13. nädalaks saada.

Operatsiooni kuludest tasuvad mõned haigekassad kõik, mõned ainult osa. Üldse varieerub kliinilise ravi kestus enamasti 3—13 nädalani. Hammaste ravist tasuvad mõnel pool haigekassad plombeerimise ja väljatõmbamise kulud, teised haigekassad neid üldse ei ravi.

Paljudel üliõpilaskondadel on omad sanatooriumid ja puhkeko-

dud jne., teistel on jälle kokulepped sõlmitud vastavate erasutistega.

Üliõpilaste haigekassade juhtimine on kas otsekohe ülikooli, üliõpilaskonna omaabi ettevõtete või mõne ülikooli asutise ülesandeks. Näit. Helveetsias ja mõnes Saksa ülikoolis on see kas ülikooli või selle arstiteaduskonna käes. Prantsusmaal, Poolas ja osa Saksa ülikoolides üliõpilaskondade käes. Tegevuse juhtimine sünnib siis kas ülikooli valitsuse poolt valitud komitee kaudu või segakomisjoni kaudu, kuhu kuuluvad siis nii ülikooli kui ka üliõpilaskonna esindajad, või on selle juhtimine täiesti üliõpilaskonna käes.

Haigekassade tagavarakapital Saksamaal kõigub 5000—200.000 RM. Palju aitavad haigekassadele kaasa muud asutised, näit. tiisikuse vastu võitlemise seltsid, haridusministeeriumid, tervishoiu kõrgemad instantsid, sanatooriumid, haiglad ja seltskondlikud organisatsioonid, andes haigekassadele peale üliõpilastelt võetava liikmemaksu lisatoetusi.

Meie üliõpilaskonnas on seni eeltöid tehtud üliõpilaskonna haigekassa tegevuse alustamiseks. Siin on kogutud andmeid ja kaalutud küsimust igakülgsest, arvestades eriti asjaolu, et kaaluv osa meie üliõpilastest õpingute kõrval ise enesele ülalpidamist teenima peavad, mille tõttu neid suurte maksudega koormata ei või. Kuna üliõpilaste kindlustamine mõne tegutseva haigekassa alla suurte raskuste tõttu võimatu on, vajab seda enam üliõpilaskond oma haigekassat, kes üliõpilastel haigestumise puhul vähemalt osaltki aitab ravimiskulusid kanda. Üliõpilaskond on asutanud oma haigekassa jaoks fondi ja see on kasvanud nüüd nõnda suureks, et sellele võib rajada haigekassa tegevust. Loomulikult ei või seda fondi kohe kulutama hakata, vaid oma tegevuseks peab haigekassa igal semestril kindlakujulisi sissetulekuid saama. Sellepärast on üheks peamiseks nõudeks haigekassa tegevuse alustamisel, et kõik üliõpilased kuuluksid haigekassa alla ja tasuksid semestris haigekas-

tada, kui jubba potsti sennasammasse taggasi kukkob ja ise veel kaddedast melest kurjasti preaksub, kui näeb kurre ellik kas-voi metsannide parve ülle omma pea sojale male lendamas! Nenda nüüd karjapoisidki votsid nokkad täis ja hakkasid kagotamma kitsede ja assistentide vasto.

Agga egga sedda voi ütleda, et neil karjapoistel sedda ettevotmisse vaimo puduks. Kus sa sellega! Nemmad organisierivad endid ja kas voi väävoimuga katsovad assistentide suud lukko panna. Ja erranis veel tännavu, kus on välja kulutud suur Ramatu Jubileumi aasta, kenega ühes kulutati välja mitto kännat kohta veel kännama palgaga, ei panne nemmad mitte omma künalt vakka alla, vaid voitlevad vihhaselt omma idealide eest. Ja nende idealid, erranis peälinnas, on kuldaväärt. Sest kui mehhel senni pole olnud ühtegid iddeali ja kui ta siis äkkitselt hakkab sama kaks ja pool iddeali kuus, no ma ütlen, kus siis sene rõmpo ots! Ja monni neist on jubba sanudki sedda sure töö ja vaevaga ja tuggeda karrakteeriga. On kaasa nendega ja nende iddealidegga!

Luggeja jubba mind kindlasti siunab, et kas se lorri jubba ükskord ei loppe. Agga kannata vadderike veel pissot! Ma tahhan lõppetuseks räkida nattoke senest meiereist ja meierist.

Vata, armas luggeja: Neil kirjameestel ellik kar-

japoistel ja assistentidel on ka üks meierei ollemas, kedda nad „Lominguks“ kutsovad, ja kust nad omma pima eest rahha savad. Agga nüüd ei olle karjapoisid ennem üssigi rahhol meieriga, sest se on üks üllelia nõudlik ja võral maal paljo harridussegga ärra rikkotud ja hellitud maitsegga mees. Ja se mees ei tahha mitte igga karjapoiisi todud pima vasto võtta, vaid polgab sedda lahjaks ja hapnennuks. Kül agga leiavad temma silmas armo mitmed magistri ja prohessori kradiga assistendid omma kitsepimaga. No ja se aias jälle mitmel karjusel harja punnaseks. Üks akademia-likko harridussegga üllemassistent, kenel pealegi ommal varra ja terved püksid jalgas ja üpris korge rasva-protsendiga pimalehm on, voi temma ei lasse kaddeda mele pärrast vähhamaid vendi meierei liggigi! No mis seal muud parrata, kui lödi mehhele sulg sappa ja las lennata! Küllap jubba karjapoisse leidub, kes temma asset parram täidavad kui temma.

No eks me ajastaja perrast nää, missuggust void siis tosslehmade pimast seal meiereis hakkatake sep-pitsema! Aga ma motlen, et se monnelgi arrokamal sõjal suus põrama hakkab ja taggasi välja tulleb!

Senniks heäd isso ja jällenäggemist!

King-Kong.
erraõppetlanne.

Roopi Grauberg-Hallimäe

Madu

Justkui maapõuest kõneles hää,
kellegi teadmata, kust ta tuli.

Näis kui hämarduks aian, ja üli-
äkki kui sadu oli ta sääl:

madu. Põimis end ümber puu,
sellé —, vilja mille keelas jumal
maitsta, ja kõneles naisele: Rumal,
— maitseb s e e parem kui kõik muu!

Ning üha meelitas mürgine keel:
Mõista ometi, — jumal on kade.
S e l l e vilja varjul on tõde.
Murra nüüd, murra! Sa kardad veel?

Jumal on kaval: s e l l e puu
viljast salaja ta sööb ise
ööl, kui sa magad. Kõikväelise
sõna sest pärib sinugi suu!

Murra ometi! Himusta tõtt!:
kõik muu, sulle jäetu on vale!

Õitseb su rüpp siis kui jumala pale,
s i n a siis valitsed maad ja vett!

Tunned nüüd ainuüksi hääd:
tunned siis mõlemat — Hääd ja Kurja.
Jumal maitsvaima su eest varjab.
Kummarduvad su ette siis mäed.

Jumal on kaval ja kade, kuid sa
minu õpetust võta! Kuule:
tõsta kordki see õun oma suule!
Vaata mu silmi ja ütle jaa!

Keelab sind käsk, kuid täitmisest
tuhatkord maitsvam on seda murda.
Siruta käsi, ära kardad!
Uineta südämelts keeldumuskest!

— Lõikus läbi lihast ja luust
naise himu. Murdis vilja,
peitis selle, ja õhtul hilja
mehega koon sõid — keelatud puust.

sale liikmemaksu. Tasutav liikmemaks ei tarvitse olla siis suur, kuid haigekassal on sellega kindlustatud igaks semestriks kindel sissetulek. Teisi haigekassa sissetulekuid moodustaksid Üliõpilaskonna Edustuselt eelarvekorras saadavad summad, toetused HSM-ilt, kliinikuilt, sanatooriumitelt jne., millistelt ka osalt nõusolekud saadud ja üliõpilaskonna omaabiettevõtete toetusnädala sissetulekuist. Nende summadega saab üliõpilaskonna haigekassa kindlasti oma tegevust alustada.

Muidugi ei saa haigekassa oma liikmeile abistamist kohe täiel ulatusel võimaldada, sest selleks peaks kasustada olevad summad õige suured olema, kuid teatavas ulatuses, ühe kindla

%% näol kuludest, mille juures ka abistamise ülemäär ühes semestris ette on nähtud, seda küll.

Kahtlemata peavad haigekassa liikmed teadlikud olema kassa ülalpidamise raskusest ja seda nad on suurel määral, kui nad ka ise ravimiskulude tasumisest osa võtavad. Näit. võin tuua Mannheimi haigekassa, kus varemalt oli üliõpilastel liikmemaks 15 RM semestris ja üliõpilasist tarvitas haigekassa abi 75%. Kui hiljem aga maks alandati 5,50 RM peale semestris, mille juures pidid veel abitarvitajad osa ravikuludis ise tasuma, langes ka abivajavate hulk 50% võrra.

Ma ei taha siin meie üliõpilaskonna haigekassa tehnilist korraldust ja asjaajamist kirjeldama hakata, olen siin toonud andmeid

teiste üliõpilaskondade tervishoolekandest ja tähendanud meie üliõpilaskonna haigekassa põhiluseid, kusjuures haigekassa juhtijaks organiks peaks olema ülikooli, tervishoolekande ja üliõpilaskonna esindajate kogu ja haigekassa tehniliseks korraldajaks üliõpilaskond. Olen veendunud, et seni tehtud eeltööde järele peaks üliõpilaskond jõudma oma haigekassale elu anda, vastasel korral oleks see küsimus küll, kui mitte jäädavalt, siis pikemaks ajaks maha maetud.

Jääb ainult lootat, et ülikool üliõpilaskonna, kui oma terviku ühe osa, tervishoolekande korraldamisele heatahtlikult suhtub ja sellele suuresti nõu ja jõuga kaasa aitab.

Elmar Jakobson

Üliõpilaskonna esivõistluste lõpptagajärjed

Tagajärjed meeste A kl. korvpallis.

	Liivika	Põhjala	Fr. Livienensis	Rotalia	Vironia	Punkte	Koht
Liivika	+	+	+	+	+	4	I
Põhjala	-	+	-	+	+	2	II ja III
Fr. Livienensis	-	-	+	+	+	2	
Rotalia	-	+	-	+	-	1(+)	IV
Vironia	-	-	-	+	+	1(-)	B kl.

Korp! Rotalia ja korp! Vironia vahel oli laupäeval, 30. märtsil teistkordne kohtamine, mis otsustas kumb meeskond langeb B klassi. Korp! Rotalia suutis võita — 33:24. Seega langes korp! Vironia B klassi.

Tagajärjed meeste B kl. korvpallis.

	Fr. Aeterna	Fr. Estica	Sakala	Slavia	E Ü S	Liivika	Fr. Livienensis	Punkte	Koht
Fr. Aeterna	+	-	+	+	+	+	+	5(+)	I
Fr. Estica	+	+	-	+	+	+	+	5(-)	II
Sakala	-	+	+	-	+	+	+	4	III ja IV
Slavia	-	-	+	+	+	+	+	4	
E Ü S	-	-	-	-	+	+	+	2	V
Liivika	-	-	-	-	-	+	+	1	VI
Fr. Livienensis	-	-	-	-	-	-	-	-	loobus

Korp! Fr. Aeterna tulles B klassis meistriks, siirdub nüüd A klassi.

Tagajärjed meeste A kl. võrkpallis.

	Liivika	Rotalia	Raimla	Fr. Estica	Fr. Livienensis	Punkte	Koht
Liivika	+	+	+	+	+	4	I
Rotalia	-	+	+	+	+	3	II
Raimla	-	-	+	+	+	2	III
Fr. Estica	-	-	-	+	+	1	IV
Fr. Livienensis	-	-	-	-	-	-	loobus

Jäädes viimaseks, korp! Fr. Livienensis langes seega B klassi.

Tagajärjed meeste B kl. võrkpallis.

	Sakala	Põhjala	Vironia	E Ü S	Liivika	Fr. Aeterna	Raimla	Punkte	Koht
Sakala	+	+	+	+	+	+	+	6	I
Põhjala	-	+	+	+	+	+	+	5	II
Vironia	-	-	+	+	+	+	+	4	III
E Ü S	-	-	-	+	+	+	+	3	IV
Liivika	-	-	-	-	+	+	+	2	V
Fr. Aeterna	-	-	-	-	-	+	+	1	VI
Raimla	-	-	-	-	-	-	-	-	loobus

EÜS-i ja ÜS Liivika vahel oli seni mäng pidamata. 30. märtsil toimunud võistlusõhtul tuli võitjaks EÜS tagajärjega — 2:1. Korp! Sakala saavutades meistritiitli, esineb järgmisel semestril A klassis.

Naiste A kl. võrkpallis

tuli 31. märtsil üliõpilaskonna meistriks korp! Indla, võites tasavägises mängus korp! Filiae Patriae tagajärjega — 2:1. Meisternaiskonna koosseis oli järgmine: H. Tomingas, Veckram, A. Tomingas, Soosaar, Tamberg ja Martson.

Naiste B kl. võrkpalli tagajärjed avaldasime Üliõpilasleht nr. 4-s. Hg.

„Üliõpilasleht“

Toimetus ja tallitus

Üliõpilasmajas III korral on avatud teispäeval ja laupäeval kella 15—16

Aadr: Üliõpilasmajas, Tartu; tel.2-91

Aasta tellim. — kr. 3.— ja 1/2 a. — kr. 1.50.
Välismaale: aastas kr. 5.— ja 1/2 a. — kr. 2.50.

Saadaval 1914, 1915, 1916, 1920—34 aastakäigud ja üksiknumbrid.

Varemaid aastakäike müüakse 30% hinnaalandusega.

Soome Spordiliikumisest

Spordiliikumine Soome üliõpilaskonnas on eriti kõrgele tõusnud. See on ka arusaadav, kui arvestame Soome kõrget spordikultuuri. Teisiti polegi mõeldav üliõpilaskond, kelle liikmed on lapsepõlvest saadik sportinud, oma vanemate ja kogu ümbruskonna innukalt kaasa elades. Meil spordivad mitmekülgset vaid üksikud üliõpilasorganisatsioonid ja suurem osa üliõpilassportlasi on koondunud samasse organisatsiooni. Leidub ju meil seesuguseidki üliõpilasorganisatioone, kus kogu sportlik tegevus seisab vaid paukimises, ehk paremal juhul ei tehta sedagi. Soomes sellevastu sporditakse intensiivselt igas üliõpilas-osakonnas ja peaaegu iga naine ja mees teotseb mingil spordialal.

Soome akadeemilist spordiliikumist juhib Suomen Akateeminen Urheilu Liitto ehk lühendatult SAUL. See on võimas liit, kelle liikmeskonnas on praegu 20 eriorganisatsiooni. Suurema osa moodustavad Helsingi ülikooli üliõpilas-osakond. Neid on praegu SAUL'i peres 14. Seega kõik osakonnad Helsingi üliõpilaskonnast, pääle pisikese Ida-Soome rootslaste osakonna. Seegi osakond on juba avaldanud soovi, saada SAUL'i liikmeks. Nii võib varsti öelda, et terve Helsingi ülikooli õpilaskond kuulub SAUL'i liikmeskonda.

Pääle nimetatute kuuluvad SAUL'i liikmeskonda järgmiste asutiste õpilaskonnad:

Soome- ja rootsikeelne tehniline ülikool, soome- ja rootsikeelne kaubanduseülikool, kadetikool ja merikadetikool. Turu ülikooli üliõpilaskonnaga on läbikäimine olemas, kuid SAUL'i liikmeskonda see ei kuulu.

SAUL on vana organisatsioon, ta asutati juba 11 a. tagasi. Tema loojateks olid tehnilise ja kaubandusülikooli spordiseltsid, Helsingi ülikooli spordiselts, Helsingi ülikooli võimlejate selts ja 1 rootsi üliõpilaste spordiselts. Liikmete arv SAUL'i algpäevil oli alla tuhande. SAUL'i tegevus haaras aga aegajalt kogu Helsingi üliõpilaskonda. Praktilistel ja majanduslikudel kaalutlustel spordiõpetaja

ja kauaaegse SAUL'i esimehe Akseli Kaskela energilisel tegevusel tekkis praegune suur SAUL, kuhu kuulub kogu Soome akadeemiline pere.

Olgu tähendatud, et Soomes akadeemiline isik tekib pisut teisel viisil kui meil. Nimelt korraldab ülikool kõikidele abiturientidele viimasel kevadel teatud katsed. Nende sooritajad (ca 80%) on automaatselt kohe akadeemilised isikud. Neil on eesõigus hiljem ohvitseride kooli pääsemisel jne. Kadetid on seega kõik üliõpilased ja kuuluvad ühtlasi ka SAUL'i perre. Muidugi pole need akadeemikud, kes ülikoolist eemal on või kes osakondade kaudu SAUL'i ei kuulu, SAUL'i liikmed. Kuid neil on õigus osavõtta ka rahvuslikest üliõpilasvõistlustest.

Iga SAUL'i liige maksab SAUL'ile liikmemaksuna aastas iga oma liikme päält 4 Soome marka. Kui arvestada, et SAUL'i liikmeskond on praegu suur ca 8000 hinge, siis oleks liikmemaksudelt saadud tulu juba üle 30.000 Smk. Pääle selle saab see üliõpilassporti arendav organisatsioon riigilt toetust. Eelmise aasta toetus riigilt oli 20.000 Smk. ja arvatakse, et see ei tule vähem ka käesoleval aastal. Vähemal määral saab SAUL toetust üliõpilaskonnalt ja teatud sissetulekud on ka mitmesugustelt võistlustelt.

Kogu selle, meie rahas umbes poolmiljonilise summa, tarvitab SAUL aastas spordi arendamiseks Soome akadeemilistes ringkondades.

SAUL'i tegevusväli on lai. See haarab oma osakondade kaudu kõik spordialad. Kõigil aladel korraldatakse igal aastal esivõistlused. Neid erinevaid alasid on 63 ja seega ka igaaastaseid SAUL'i meistreid samapalju. Kergejõustikus peetakse esivõistlused laialdase kavaga. Ka naistele on mõned alad, kuid suhteliselt on naiste kergejõustik Soomes kitsamal pinnal kui meil. Ujumine ja vettehüpped on kavas mõlemale sugupoolele. Naiste vettehüpped on käesoleval aastal esmakordselt kavas. Vee-palli võistlused meestele osakondade

vahel kestavad pea terve talve kestes. Veespordi arendamist Soome üliõpilaskonnas soodustab palju suurepärase „Uimahall“, mis on üliõpilaste kasutada soodustatud tingimustel. Suusatamine on rahvusspordina levinud nii mees- kui ka naisüliõpilaste hulgas ühes vastavate võistlustega. Esialgu puuduvad veel ainult suusahüpete võistlused naistele. Jalg- ja jääpall (bandy) on üliõpilaskonnas ainult meestele, kuid pesapallis käib ka naistele osakondade vahel äge võistlus.

Kui nimetatud aladele lisada veel võistlused võimlemises, laskmises, tennis ja vehklemises, siis võib umbes ette kujutada, kui palju igasuguseid võistlusi ja harrastusi on Soome üliõpilaskonnas spordi alal. Seda kõike juhib, arendab ja õhutab SAUL.

SAUL'i tegevust juhivad aastakoosolekud ja juhatus. Aastakoosolekule saadavad SAUL'i liikmed hääleõiguslikke esindajaid järgmisel viisil: kui liikmeid on organisatsioonis (SAUL'i liige) kuni 200, siis 1; kui aga üle 200, siis 2; üle 300, siis 3 jne.. Esindajad valivad SAUL'i presidendi, kes on ametis kolm aastat. Igal aastakoosolekul valitakse neli SAUL'i juhatuse liiget, kes omavahel jagavad ametid. Pääle presidendi ja nimetatud nelja liikme kuuluvad SAUL'i juhatusse veel osakondade juhatajad. SAUL'il on 8 eriosakonda ja nimelt: kergejõustiku, jalg- ja jääpalli, naistespordi, võimlemise, suusatamise, ujumise, pesapalli ja lõpuks laskespordi osakond. Osakondade juhatajad valitakse igakord osakonna aastakoosolekul.

SAUL'i praegune ja kauaaegne president on tuntud sporditeoreetik magister Lauri Pihkala. Büroo asjaajajaks on eestlane Kaljo Kotkas. Ta on maailma-kuulsa sportlase Kalevi vanem vend ja räägib üsna hästi emakeelt. Ta on ühtlasi ka SAUL'i võimlemise osakonna juhataja.

Magister Lauri Pihkala ja kauaaegne esimees Akseli Kaskela on need kaks meest, kelle teeneid on SAUL hinnanud kuldse teenete märgiga. Akseli Koskela on praegu maailma pa-

Argem unustagem ujumist!

Ajajärgul, mil sportimise tähtsus ka meil on tehtud üldiselt arusaadavaks, on sportimine otse rõõmustavalt haaramas laiemaidki rahvamasse. Alles mullu suvel saadi hakkama omaette suurriituse Eesti Mängudega. Ja sellest kasvas välja kaugemalegi küündivaid mõtteid. Talveks andis see hoogu kõikjal korraldatud rohkeosavõtulisile suusavõistlusile ja propagandapäevile, suveks muile sellelaadseile üritusile.

Rahva tervise nimel see on aina tervitatav.

Kahtlemata on üksikuil sportliku kasvatuse aladel väga palju korda saadetud, kuid kõik saavutatatu olgu omasoodu aina edasiõhutajaks. Ja et õieti juhitud ning korraldatud sportlik tegevus on üheks võtmeks rahvastiku tervenemisel, see saagu kõigile läbimõeldult selgeks ja tervissportimine olgu kõikide südameasjaks, nii et tööst vabal ajal tervet kosutust saaksid inimesed kas suusaretkil, spordiväljakuil ja et harjutuste mõjul igaihe lihased oleksid hiljem ohtudes sitke kui teras.

Suvistest spordialadest rääkides ei saa nimetamata mööduda ujumisest. Siin pole küll koht ujumise tähtsuse toonitamiseks, sest igale akadeemilisele kodanikule on see seletusetagi selge, kuid

mõnest mõttest ei saa ometi mööda.

Ujumisest kui ühest tervislikumast ning naudingutpakkuvamast spordialast on meil juba palju räägitud, kuid ujumisoskus kõigest hoolimata areneb visalt.

Mitmes Lääne-Euroopa riigis on ujumine ühes võimlemisega juba elementaarkoolis teiste õppeainete kõrval tähtsal kohal, kuid meil kulub samasuguste korralduste tegemiseks veel rohkesti aega. Kui Lääne-Euroopa riikides keskkoolest harva leidub õpilasi, kes ujuda ei oska, siis meil mitmel pool gümnaasiumide lõppklasses ujudaoskajate protsent on ainult 30.

Just viimseil nädalail on juttu olnud ujumisõpetuse tõsisemast rakendamiset meie koolides ja see mõte väärib igatahes tõsist hindamist.

Mis puutub üliõpilaskonnasse, siis ei või me siingi kiidelda ujumisoskuse kõrge tasemega. Igasuviseist appujaist langeb õige mitugi protsenti üliõpilasperele.

Paljude üliõpilaste suust on kuulda kurtmist oma oskamatus üle ujumise alal, mitmed on otse hädas sellega, kuid needsamad kurtjad on pahatihti unustanud

selle, et kunagi pole hilja õppimist alata. Tuleb vaid asjast kinni haarata, ja kuigi alul on raskusi, võib esialgseist mannetuist ning abituist katseist jõuda nii kaugemale, et usaldust on minna isegi sinna, kus varbad enam põhja ei puutu. Siis pole enam kaugel ka ujumise pärismõnud ja eelkõige värskus ning tervis.

Üliõpilaskond on seni toime tulnud õige paljude algatuste ning üritustega ja kui õige paljude kaasvõitlejate poolt on mõtteid avaldatud selle üle, et üliõpilaskond suudaks ujumisoskusegi edendamise alal palju korda saata, siis on põhjust loota sel alal juhtivate organite otseseid samme. Kehalise Kasvatuse Toimkond peaks siin tõsiselt asjasse süvenema ja võimalikul puhul astuma otseseid samme asja parandamiseks. Võimalusi selleks ju on ja mitmete Üliõpilaskonna poolt korraldatud kursuste, algatuste ja teotsemiste kõrval julgeme loota juba lähemas tulevikus kõigi ujumisküsimusega kuidagi seoses olevate küsimuste konkreetsele rakendamisele Kehalise Kasvatuse Toimkonna algatusel.

Selleks ujumist võimaldavale aastapoolle vastu minnes aina tahet ja tegusid! Näidakem siin oma nooruslikku ning tahteküllast suutevõimu!

—lv—

Auhinnatööd ja tasu

Ülikooli nõukogu muutis 1933. a. määrusi auhinnatööde ja auhindade kohta, vähendades tasu.

Viimasel 1. detsembril, mil rakendati esmakordselt uut määrust, sai esimese auhinna vääriliseks tunnustatud töö autasuks Kr. 58.— ja teise auhinnaga tunnustatud töö Kr. 30.—, vaatamata, et auhinnatöid oli 10 ümber vähem kui eelmisel aastal. (Mida enam töid, seda madalam tasu.)

Eriti võõrastav on see, kui mõelda, et Vabariigi aastapäevaks korraldatud keskkoolide vahelisel kirjutiste võistlustel anti autasuks Kr. 150.— esimese au-

hinna vääriliseks tunnustatud tööle. Kus on siin proportsioon? Sääli antakse ühele koolipoisile lihtsa jutustise eest autasuks Kr. 150.—, üliõpilane aga, tehes teaduslikku tööd, peab paar kuud tuhnima materjalis, enne kui suudab küllalt rahuldavalt midagi paberile panna, saab aga selle eest enam kui kaks korda vähem tasu.

Võttes vaatlusele autasu otstarbe, siis on see ikkagi esmajoones tasu sooritatud jõudluse eest. Tunnustuse saavad tööd auhindamisega esimese, teise või kolmanda auhinna vääriliseks. Kuid mis

rima spordikooli juhatajaks ja spordiõpetajaks Vierumäel, Lahti lähedal. Selle kooli juures töötavate paarinädalalistele eriala kursustele läkitab SAUL oma stipendiaate ja tema omad osakonnadki korraldavad sääli sagedasti iseseisvalt kursusi. Nii võimaldatakse üliõpilaskonnal kasutada suu- repärase Vierumäe spordikooli mõnusi ja õpetusi.

See oleks lühike ülevaade Soome üliõpilaskonna intensiivsest spordi- elust ja selle juhtijast SAUL'ist.

Evald Arman.

tasu on Kr. 58.—! Või on see tunnustuseks! Tavalise auhinnatöö ümberkirjutamine masinal maksab vähemalt pool esimest auhinda! Parem siis õppida masinkirja, kuna teadusliku töö tegija tasu madalam — ja seda isegi ülikoolis, kus elatakse vaid teaduslikule tööle.

Senini on auhinnatööd üliõpilastele ainukeseks võimaluseks oma teaduslike püüete ja huvide avaldamiseks. Ülikoolil puuduvad niikuiinii võimalused teadusliku töö edendamiseks stipendiumide näol. Senised stipendiumid ülikooli määrsummadest on vaesemaile üliõpilastele. Esmajoones saab see, kes vaesem. Kuid vaesus, andekus ja töökus pole identsed mõisted. Parem kärbitagu stipendiume ülikooli määrsummadest. Ülikool saavutab sellega

enam. Ta tasub tehtud tööd, aga mitte nüüd, kus võimaldab tööd, sageli koguni keskpärase tasemega üliõpilasile.

Vaesemad üliõpilased on peamiselt auhinnatööde kirjutajad. Praeguse muudatuse tagajärg on, et neilt võetakse võimalus auhinnatöö kirjutamiseks, vähemalt on see väga suure riisikoga ühenduses, nagu *va banc* mäng.

Auhinnatöö — ükskõik kui häa või halb see tuleb — nõuab semestri. Vaevast suudetakse pärast 1. novembrit mõnda tõsisemat eksamit ette valmistada, s. o. kuu aja jooksul. Vaevast omatakse selleks küllalt energiat ja tahet pärast pingutavat ja kestvat tööd auhinnatöö kallal. Ühesõnaga kadunud semester stuudiumile. Sama semestri eest tuleb aga tasuda õpperaha kr. 60.—.

Olukord on aga siin niisugune, et tehakse semesterläbi tööd ja autasu kui niisugust üldse ei ole. Parem juhul saadakse oma raha tagasi — rääkimata aja- ja elatiskuludest!

Ülikool peab siin midagi ette võtma. Kui puudub võimalus tööde vääriliseks tasumiseks, siis kuulutatagu välja vähem teemasid, või jäetagu tasu kasvõi hoopis ära. Praegu on kujunenud see üliõpilaste eksploateerimiseks. Üks võimalus oleks veel auhinnatööde tasu tõstmiseks vähemalt eelmisele tasemele: nimelt seniste stipendiumite kärpimine ülikooli määrsummadest. Tõsi, need on vaesemaile üliõpilasile, kuid nende määramisel on aluseks esmajoones vaesus ja siis alles tehtud eksamid — s. t. töökus ja andekus. RA.

Kunstiühing „Pallas'e“ XVI järjekordne kunstinäitus

[24. märts. — 14. apr. s. a.]

Enamasti on raske anda üldhinna-
nangut säärase kunstinäituse kohta, mis pole tasemel eriliselt ühtlane ega laadilt ühesuunaline. Käesoleval korral võib pärast väljapanekute vaatlust öelda vaid ühte — et on nähtud küllalt palju huvitavat.

Üllatab oma uudsete saavutustega maalis kõige pealt A. Johani. Kui seni oli põhjust ta värvikäsituslusi nimetada peaaegu ebamaaliliseks, siis nüüd kummutab ta selle väite rea väga elavate ja nauditavate maalidega. Võrdlemisi väikeseformaadiline kompositsioon „Kõrtsis“ on enamalt hoitud küll lähedal Johani endisele pruunipõhjalisele, „vanameisterlikuks“ ristitud üldvärvusele — ent milline värskus ja elavus ilmneb siin toonide kõrvutuses ning vahelduses! Samuti mõjub kompositsioon „Köögis“ — realistlikult ja ühtlasi läbimõeldult maaliliselt. Kaks talvemaastikku helgivad Johanil seninägematut värvierikkust; väike „Tänav agulis“ saavutab suure sügestiivsuse oma suvise, päikeselise rohelusega. Ka joonistustes, mis seni on olnud Johani tu-

gevamaks alaks, näeb uut — vt. nr. 22. Maal „Tüdruk lugemas“ viib mõttele, et Johanist võib areneda esmajärguline portretist.

K. Liimani ei lisa seekord palju uut oma senisele „suurmaalilikkusele“. Võib nautida „rasket“ värvide-
lopsakust lihtsasüzeelises „Istuvaks aktis“ ja keha tundelist modilleeringut „Aktis“, samuti nüansseeritud kompositsiooni „Maskid“. Suur „Natiüürmort“ sellevastu mõjub võrdlemisi „hirmutavalt“ — kuigi osa süüd siin langeb ettekirjutatud ainele: korporatsiooni-rekvisiitide ebamaalilikkusele (eriti tänamatud esemed on pildil mustad paukimis-kiivrid). Liimani monotüüpiate hulgast tahaks huvitavamana esile tõsta nr. 47, punase ülekaaluga; sissekäigu-toas välja pandud monotüüpiad kahjuks ei saa vaadelda mujalt kui kõrvalruumist.

V. Ormissoni valguseküllasus taotleb ja optimistlik värvikäsitus on „süngistunud“ kahes mustjas katses; üks neist, „Allee“, mõjub muide üsna huvitavalt — siin saavutatakse süübiva sügavuse mulje peaaegu ekspres-

sionistliku võttega oksastiku ja taevalaikude joonistuses. Et Ormisson peale värviröömsuse (vt. nr. 67) tunneb ka maali struktuurset — avarust, ruumi edasiandvat — ehitust, seda näitab suur „Suve maastik“ puudega: üks mõjuvaimaid ja soliidsemaid maale näitusel.

Hea mulje jääb ka A. Kesneriuuest toodangust. Ta harilikumaist suanjeeritult toonistatud ja teatava „naiivsusega“ joonistatud talviseist ja suviseist eeslinna-motiividest näeb seekordki huvitavat (vt. muide jõuline aiarohelus ühes neist); uudislikum on graatsiline inimfiguuridega „Suve motiiv“. Nende kõrval mõjub ebaõnnestununa „Natiüürmort“ oma liiga eredate ja „maitsevate“ efekti-
dega.

A. Bergmani maali on tunginud sisse romantiline erudus- ja kiirgusefektide taotlus, seoses tumedate varjutustega, nagu see praegu on moodne just „Pallase“ ringkonnis. Ei või öelda, et Bergmani selletaolised uudiskatsed oleksid sama soliidsed, kui ta varasemad, „tagasihoidliku-

mad" ja hoolikamalt väljatöötatud maalid (nende laadile jääb veel lähedale „Aguli motiiv“). Siiski, väikeses „Audru maastikus“, punase efekti-dega kesk rohelist, on nauditavat; üldmõju teravalt romantiline. Mingit sobimatust tundub suures „Natüür-mordis“; kollasega ei tule siin vaat-leja toime. Selle eest teevad suurt rõõmu Bergmani 2 portreejoonistust (must kriit). Nende õhuliselt-kerge elavus on saavutatud ilma visandlik-kuseta, päris tihedas, pastoosnes teh-nikas.

Omapärane, pinnaliselt mõjuv, eut seda elavam — „musikaalsem“ — kui ka maitselt nõudlikum on K. P ä r s i m ä e maalikäsitus; selle puhul ta-haks nimetada Matisse'i. Väga mit-med Pärsimäe võrdlemisi väikesefor-maadilistest, eranditult interjööri-lisest piltidest meelitavad end nautima — kõigepealt lihtsasüzeeline „Seisev naine“, „Istuv naine“ jne. Figuuri-detu „Interjäär“ võistleb kõige oma vähenõudlikkuse juures tugevasti meie teiste kunstnikkude samaaine-liste maalidega. Kahjuks pole Pärsi-mäe piltidele antud vaatlemiseks kül-lalt sobivat kohta.

J. N õ m m i k on oma puristlikus harmoniseerimises hallile üldtoonile jõudnud mingi äärmuseni. Ta maas-tikud igatahes ei „puuduta“ kedagi — ka mitte negatiivses mõttes.

V. M ö l d e r ja G. R a u d esinevad seekord väga vähesega, võrrel-des viimase „Pallase“ lõpetajate näi-tusega. Mõlderilt oleks oodanud enam; ta „Tartu motiivides“ võib vaid konstateerida lüürilisi otsinguid, mille suund pole palju erinev eelpoolkirjel-datud romantismist. G. Raud on loo-bunud omaaegsest kalgist maneerist.

M. T a e v e r e l t näeb paremat

kui seniseil näitusil. Kõigis kolmes maalil on isikupärast ehtsust, kuigi nad üksteisest tugevasti erinevad. Pa-rimaks võib lugeda väikest, värvidelt elavat ja realistlikku „Võsu jõe kal-last“.

E. L e p s on oma „vanameister-likkusega“ väga probleemidetu kunst-nik. „Pr. A. Markuse portree“ vää-riks siiski tunnustamist. Eriliste tu-lemusteta taotleb mõningat maalilik-kust kompositsioon „Malemängijad“.

Tartu kunstnäituste suurimaid „probleeme“ on alati olnud E. A h a s e toodang. Omajagu võiks seda magusat kunsti hinnata sääraسته tel-limiste puhul, nagu on noorkotkaste „Lippur“. Ahase puht-„illustreeriv“ laad siiski nõuab teatavat tunnustust oma tehnikalt — näiteks kirjanik J. Parijõe pastell-portree.

Kultuursetena ja tõsistena mõju-vad E d. T i m b e r m a n i akvarellid. Selles tehnikas nii lähedasest „mait-sevate“ ja „õrnade“ efektide taotlu-sest on nad täiesti vabad ja rakendu-vad oluliste kujutuslikkude ning maa-liliste ülesannete teenistusse. Elavad ja graatsilised on 3 motiivi Petseri kloostrist.

Graafika alal tuleks pikemalt peatuda E d. V i i r a l t i kolmel numb-ril 1934. aastast (2 kivitrukki ja 1 mo-notüüpia), mis igauks omaette moo-dustavad juba eri „näituse“. Kahjuks peab siin piirduma vaid sooviga, et kasutataks juhust esmajärgulise kunstiga tutvumiseks nende kolme teose kaudu. Kivitrukki „kahe lama-va naise“ võib vaadelda igatahes väga kaua, ilma et väsiks nautimast joonte, kompositsiooni ja varjutuste ületamatut elavust ning ilu.

J. P ü t t s e p a „päris-romantilise“ temperamendiga on vaatlejal „võit-

lemist“. Suur „Maastik“, nr. 78, oma taltsutamata magusustega, jõhkrus-tega ja džungliikkusega mõjub otse pahatahtlikuna. Kuidagiviisi laseb end silmitseda „Külvaaja“ — kuna siin katab suurema osa pildist taevast, mis polegi maalitud halvasti.

H. M u g a s t o püsib oma hool-sas ja intelligentes graafikas endisel tasemel, üllatamata eriliste uudistega. Realistlikkude süzeedega ja küllalt hõrgu värvikäsitlusega monotüüpiast, on parim „Leningradi motiiv“; „Poti-vabriku“ motiiv mõjub aga tugevamini puugravüüris. Viimaste alal on Mu-gasto meie paremaid kunstnikke — eriti mis puutub raamatu-illustratsi-oonidesse. Neid võib näitusel näha erivitiinis.

A. L a i g o linoollõiked ja puu-gravüürid mõjuvad kultuuriselt ja ka sugestiivselt, vaatamata oma äärmi-sele „kvadraatsel“ stilisatsioonile. Punakaspruuni-värviline linool „Nai-sed“ on lihtne ja tugev.

S k u l p t u u r i s esineb M. S a k s seekord võrdlemisi väheülevate port-reedega ja ühe istuva puufiguuriga rüümeetrilises poosis.

A. S t a r k o p f i l t näeb aga huvi-tavat, senisest stilisatsiooni-laadist edasipürgivat. Kõigepealt tuleb ni-metada „Lamavat naist“ (graniidis), mille vormide ümmardatud rahulik-kus on uhtlasi tõeliselt elav. Gra-niitne püstkuju „Salome“ erineb kunstniku senise toodangu üldlaadist suurema „liikuvusega“, dünaamikaga. Oma annet ja oskust dekoratiivse „avaliku skulptuuri“ alal tõestab Star-kopf seekord „Kaladega“ ja kipsist fontään-kavandiga. Viimase profiili pingelisus ja figuuride otse „or-gaaniline“ kohandus väärivad tähele-panu.

H. P a u k s o n .

Jaan Kärner: Soodoma kroonika

Romaan. Noor-Eesti kirjastus Tartus. 282 lk. Hind 4 kr. 50 s.

„Soodoma kroonika“ kuulub ühiskondlikku elu kirjeldavate romaanide liiki. See, mida siin käsitel-lakse, annab teatava pildi ühe Tartust mitte väga kau-gel asuva linnakese (vist Elva alevi) sotsiaalsest mil-jööst, ta elanikkonnast ning selle laiast elumõnest. See-ga siis uhtlasi puhttõsielulisi nähteil põhineda katsuv realistlik raamat.

See raamat ei täida aga kaugeltki väärtusliku kunstiteose nõudeid, sest autor on oma ülesande täit-nud puudulikult, koguni poolikult. Sellest sõltuvalt on terve too ühiskondliku elu lahastus selle tähtsamais ösis saabunud äärmiselt ühekülgne, taoti ebausutavgi, suutmata reaalelust manada esile tõetruud tervikpilti. Fikseeritud on ainult inimesi vääratused ja pahed;

üks karjuvam ning lõikavam kui teine. Romaani tegelaskonnaks on küll otse harukordselt arvukas ja kirju pere — inimesi niiõelda kõigist seltskonnalademeist, kuid nii nagu koorekihti ja intelligenti, nii ka töölisklassi ja harimatute kilda kuuluvaid on vaid üksainus ja ainumaksvalt domineeriv eluideal ning elufilosoofia: ela silmapilgule! Ela nii laialt kui vähegi saad, joo, larista, flirdi, armatse ja põrmusta südameid ning abielusid, sest palk on ikka ja alati üks: kõigile tuleb surm. „Kui elada, siis elada,“ öeldakse Soodomas ning siis ka „elatakse“. Viibitakse üha mingis armetus, madalaid ürginstinkte teenivas loiduses ja seksuaalses lodevuses, ja nii nädalast nädalasse, kuust kuusse, — kes omaenese, kes teiste kulul. Mis aga kõige selle juures on eriti hämmastamanev, — *laskumine eluporri ning aelemine selles sünnib ilma igasuguse siseheitleseta, südametunnistuse-vaevata, täiesti vabalt*. Mitte üksikuil, vaid kõigil. Siin ei lööda risti ette, võetakse, kust aga saab ning kust paremini võtta annab. Ja kergesti võtta annab väga paljudel: Kusta Sikulokutaja amiseerib töölise abikaasa Liisbeth Aruheinaga, Mangelmann — Mikk Sikulokutaja naisega jne. Haaratakse ristamisi ja põigiti. Kus tarvis, võltsitakse dokumente, pekstakse keelt, millestki hoolimata. „Elati, sest aeg oli niisugune, ja raha liikus hirmsa kiirusega,“ ütleb romaani autor säherduste ebausutavate ja psühholoogilistel võltside situatsioonide õigustamiseks (leian ebausutavaiks just need situatsioonid, kus ükski tegelasist eetilisel ei piinle ega häbene end oma allakäiva elu pärast). Või ons tõesti too väliselt vaikne Elva rahvas oma sisimalt palelt nii haisev, sünk ja soodomlik?! Ons ta säherdune olnud ehk varemalt? —

Allakirjutanu ei taha Kärneri kohta sugugi mõnda, nagu oleks ta säärase haiglase „elu“ väljaluuletanud, et tõelisuses pole midagi niisugust. Ei, nõustun: see, mida näeme siin, ei ole sündinud ega sünni mitte üksnes Elvas, vaid mujalgi ja teinekord veel „verisemalgi“ kujul. Maailm on juba kord säärane, et siin peab olema ka patt ja nilbus. Aga et toosama maailm on veel ka selline, et siin on külluses ka hädust, õilsust, südamepuhtust, teorõõmu ja õnnelikku armastust ning abielu, — vaat selle kirjanik on sedapuhku unus-

tanud hoopis. Mis talle ilmsesti ongi saanud päämiseks seks komistskiviks, põhjustades teose sündmustiku kujunemist liiga ühekülgeks ja taoti otsekui ühe vormi järgi valatud piltidest ning stseenidest koosnevaks. Jah, kui nende allakäivate inimeste kõrval meile oleks näidatud samaväärselt ka selle keskkonna teist liiki kodanikke — ülespüüdvat, loovast tööst ja tervest eluviisist endale tõsist õnne ammendavat rahvast, oleks romaan sisuliselt kahtlemata tulnud täiuslikum, usutavam, elu- ja kunstihedam ning üldpildis sugestiivsem nagu kunagi tükk tõsielu ennast. Siis ka raamatu tiitellehele, mõistagi, poleks enam sobinud mitte „Soodoma kroonika“, vaid „Elva kroonika“.

Tegelaste ülirohke tõttu ei küüni neist ükski kehastama romaani päätegelaseks ega mingit tähtsat põhiideed (seda ju polegi) kandvaks keskseks kujuks; need indiviidid siin on enam-vähem kõik joonistatud ebaselgete kontuuridega, kiiresti, visandlikult. Autor jälgib neid võrdlemisi objektiivselt baasil: ei idealseeri kedagi, ei tee nende kohta oma hinnet, ei süüdistata ega kaitse. Ta on oma tegelased korra ühes suunas liikuma pannud — ja nüüd ainult vaaatleb, fikseerib, protokollib nende karutempe, rahuliku muigega. Sündmustik, kogu piltide kirev rida möödub lugeja silme eest väga kiiretempoliselt, sageli otse kinolikul, ehkki ilma erilise pinevusega, sügavusega, dünaamikata. Kui need verevaesed tegelased ses keerises siiski „elavad“, siis ainult kirjaniku nõõritõmbeist; *oma tahtmust ega mõistust neil ei ole kuigi palju*.

Lõppeks — sel teisel on ometi midagi, mis väärtusena puutub silma. See on romaani sõnaline keht, stiil. Nagu ikka, nii on ka siin stiil kõigiti viimisteldud. Laused on paenduvad, värsked, kärnerlikult värvikad. Dialoog sorav, liikuv, kohati teravmeelne. Kuid kahjuks pole meil puhtväliseil plussel kummatigi seda kaalu, et nad kinni suudaksid katta romaani sisulisstruktuurilisi ebakohti ning nõrkusi.

Oma teose lõpul Kärner ütleb lugejale „rõõmuks“, et kavatseb anda „Soodoma kroonikale“ veel tulevikus jatku, ent — säherdusel kujul me seda nagu ei ootagi hästi.

Hugo Viires.

Kevadsemestri lavastusi

„Vargamäe vanad ja noored“ „Draamastudio“ ringreisus etendusena Tartus ja K. A. Hindrey „Raidaru kirikumõisa“ esietendus „Vanemuises“.

A. H. Tammsaare paljukõiteline romaan „Tõde ja õigus“ hoolimata liiglihastsemisest on ja jääb ikkagi üheks meie kirjanduse monumentaalsemaks teoseks. „Tõde ja õiguse“ tüüpide lavalisel elustamisel, targutavast sõnaküllusest vabastamisel ja ideestiku väljakoorimisel on hindamisväärtuse teene A. Säreyi dramatiseeringuil, mida tõendas ka viimane — eriti õnnestunud „Vargamäe vanad ja noored“. Rõõbiti Mäe kui ka Oru talu õuel areneva tegevustiku lavale kandmise on dramatiseerija küllalt õnnelikult lahendanud. Kiiresti vahelduvaks episoodideks kippuva tegevustiku koondasid lavalaupari pilti päris moodsa ja õnnestunud võttega lavastaja K. Otto ning dekoraator. Kahju, et ruumilise kitsuse tõttu, ei saanud lava esiplaanile ja tagaplaanile püstitatud hooneid üksikeisest küllalt eraldada, nõnda, et tekiks kestev kauguse ja perspektiivi tunne. Kõnsolevaval lavastuses alul kahe peaaegu

kõrvutiseisva majade grupi esinemine segas terviklikku muljet, hiljem aga harjusid ning usutavuse tõstmiseks aitasid ka tublisti kaasa valgusefektid.

Lavastus ise, väga realistlikuna, pisut nukratooniliselt häälestatuna ning hingeelulisi momente rõhutatavat, näitas kindlat, ühtlustavat kätt. Esimesest momendist peale esile manatud Vargamäe raskemeelse õhustiku koloriit püsis lõpuni ja keegi osakandjaist ei lubanud enesele kunstniku temperamendi ohjeldamatuid kõrvallüppeid. „Draamastudio“ püsivalt koostöötav grupp on juba korduvalt näidanud, et nad samuvad kiirelt kunstiliselt täiusliku ja harmoneeritud ansambli poole. Teatrile on see kahtlematult suurem võit kui üksikute väljapaistvate annetega jõudude sçoloesinemised. Draamastudio on selles vaimus arenedes õigel rajal ja tema sigitavale mõjule peakid olema avatud kõigi provintsiteatrite ukseid.

Vargamäe vanad ja noored on meie kirjanduspublikule tuntud kujud. Kestvate A. H. Tammsaare teoste dramatiseeringute mängimisel on Draamastuud-

dio leidnud igale neist sobiva tõlgitseja. Kes on parim? Kas V. Alev lollaka Eedina, Kaljola surmatunnini vilkvasilmalise kriukamehe Pearuna või K. Otto elu läbi tundnud ja näinud, kõike mõistva Indrekuna? Igaüks neist osadest on ju täiesti eriilmast, kindel karakterkuju, ent mis peasi, näitlejad suutsid neid esitada tammaarelikult. Nende hääles, ei liigutusis, ei ka miimikas polnud vähematki varjundit, mis oleks mõjunud ebakõlana ja su sisemuses tekitanud protestikarje. Kõigest üleliigsest vabastatuna astusid vargamälased lavale reaalestu ehtsate tüüpidenä. Nende kolme lavastuse kandva samba kõrval ei vääri vähemat hinnangut hall nagu raudkivi, elu lõpupäevisi kokkuvõtet tegev Andres (Hõimre), vagabundlik Ott (A. Randviir), kelle täismehelikkuse ees avanevad suveöödel aidauksed ja naisosalistest salaarmastusest puretud kummaline Tiina (Ly Lasner) ning erakordselt õnnestunud leplikust ja südameheadust edasiandev Maret. Teistest naisosalistest särtsuv Helene (S. Reek) oma plikalikus näpsakuses ja nooruse esimest armuvalu põdev Elli (M. Lemberg) rahuldasi, küllaldaselt ei pääsnud aga mõjule armusoinale allunud Juuli (L. Paberit). Kangeid ja iseteadvaid talupoegi kujutasid nii Mäe „kõntjalg“ Sass (R. Kalk) kui ka Oru mõisavalitseja välimusega Karla (R. Op-sala).

Draamastuudiolaste „Vargamäe vanad ja noored“ suutsid luua meeleolu, tiheda kogupildi ja mõjuda puhastavalt, ilma et oleks kuidagi kipunud rõhutama positiivsuse joont.

*

Hoopis teislaadseid tundeid tekitavalt pääsis maksu- vusele „Vanemuises“ K. A. Hindrey algupärandi „Raid- aru kirikumõisa“ esietendus. Peategelane pastor Martin Jool on moodne Hiip, kelle õlgadele Issand paneb ränku katsumisi. See tüüp oma vanatestament- likus meelerahus jääb meelde ja on teosele õnnestunud keskseks kujuk — kahju vaid, et autor teistele tege- lastele vormi andmisel pole suutnud siiski terviklik- kust ja stiiliühtlust hoida. Kõrvalosaliste tõttu „Raid- aru kirikumõis“ muutub millekski jandi ja draama vahepealseks. Eriti ebakõllaliselt mõjub siin stseen metsas „ilmutisele“ jahti pidavate kaitseleitlastega, edasi on veidralt müstiline kunstnik Jööran Jooli ülal- pidamine ja tegevushõredaks jääb ka kogu esimene vaatus. Kui teine ja kolmas vaatus ei tihendaks kogumuljet, valmistaks tükki tõesti suure pettumuse. Esimene vaatus, nõnda nagu selle „Vanemuise“ lavas- tus andis, seisab kaugel õnnestumisest. Elule sisu ja otstarvet mitte leidva Rita Jooli osa kogenud lavajõu

M. Türgi kätes ootas esimeses vaatuses teissugust tõlgitsust. Liialt poseeriv liikumine, õhinal, dekla- meeriv rääkimisviis ei tekitanud milgi moel usutavuse illusiooni. Vaadatagu vaid korra elus ringi — nõnda ei räägi ju öde vennaga ka siis mitte, kui viimane käib argipäevases elus ringi Kristuse rüüs. Viimastes vaat- tustes, meeleheite ja vihkamisstseenides M. Türk juba saavutas joone ja pakkus jõu- ja nüansirikast mängu. Ta peigmees, veskitalu omanik Naar (A. Rebane), kes oma debüüdiga soome talupoja-tükkides teenis kiitust, näitas siin kui vähe võib näitleja suuta süveneda oma ossa, kui võltsvalguses esitada inimest ja kui segavalt mõjuda ansambliisse. Jõumehelikkus ja hoog on küll vourused, ent mitte igal juhul. Raiudes rääkimine, iga sõna juures pea noogutamine ja silmakulmude tõstmine, lisaks mõttetult teatraalsed poosid ja liigne vehklemine kätega — need on kõik momendid A. Re- base juures, mis vajavad korrigeerimist ja lihvimist, et ta näitlejaand pääseks tulevikus usutavamalt maks- vusele.

A. Lattik oli käsi-jalgu pidi seotud tekstiga ja püüdis nii hästi kui võimalik pakkuda kunstnikutüüpi, kes sõidab kõrgemates sfäärides ja oma hämaratesse meeleoludesse süvenemisel puudutab maapinda vaid varbaotsaga.

Õige koha omas seekordses ansambli J. Pöder pastorina; ta hää, millel eriline laulev tämb, sobis rangele usumehele. Rahu ja teadlikult saatusele ali- stuvat meest näitas ta mäng ka siis, kui saabusid Hiipi sõnumid teda järgimööda tabanud õnnestustest.

Kaks pastori lähedast naist — ärajooksnud sea- duslik abikaasa, kõigis elu pööristes kaasa ringelnud Ludmilla Jool (L. Lindau) ja oma igatsuste mittetäi- tumise all kannatav „majavaim“ — vanapiiga Anna (K. Tanilov) löid küllalt õnnestunult kontrasttüübid. Esimene trotsivana kokotimaneeridega, mis aga kohati pisut liigselt alla kriipsutati, tekitas tülgestust ümb- ruskonnas kui ka maja tõelises perenaises närtsinud vanapiigas, kelle muidu ühtlaselt läbiviidud mängu se- gasid liiga ohtrad „pisaratesse langemised“, mis roh- kem ikka tütarlaste kui vananaiste pärisosa.

Lavastus, nagu märgitud, saavutas joone ning hoo teise vaatusega alates ja andis siin ka parima stseenis lahkusust pöördunud ja jumalikkude ilmutust näinud naiste ning meestega. Kolmas vaatuski oma õnne- tussõnumitega oleks rahuldanud vale-kristuse läbi- peksmise loo tagasihoidlikumal rõhutamisel.

Seegi algupärand on mängitav, kuid suuri loorbe- reid ta ei lõika.

Edg. V. Saks.

TARTU ÜLIÕPILASKONNA AJALUGU

TOIMETANUD DR. J. VASAR

Ilmus Üliõpilaskonna kirjastusel

ÜLIKOOI 300. A. JUUBELI PUHUL
Müüakse praegu kaasvõitlejatele suure hinnaalan-
dusega, Üliõpilaskonna kantseleist ja organisat-
sioonide kaudu ostes.

W. Shakespeare'i draama 10 pildis.
Lavastaja: R. Ratassepp. Dekoraa-
tor: V. Haas.

Karakternäitlejate lemmikautoriks on alati olnud Shakespeare. Ka Ratassepp oma aupäeval jälgis traditsiooni ja tõi lavale gigantse Leari. Suur looja Shakespeare on andnud Lear-draamas pildi laste tänamatusest vanemate vastu ja isa lühinägelikkusest. Ent tundub, et kirjanik on tahtnud luua tüüpi valitseja saatusestki, keda võimutäius on pimestanud niivõrt, et ta ei märkagi, kui võrvalt isoleeritud on tema tunded ja mõtlemine ümbritsevast elust. Muretuna loobub Lear võimust, jagab riigi, ent nüüd langevad maskid nende nägudelt, kes seni alandlikult kummardasid valitsejat ja teenistusvalmilt naeratasid. Kannatustes saab Lear nägijaks, viletsus õpetab talle tõde, alandus avab lõpliku ta silmad. Ent nüüd, mil iga toll temas on kuninglikku, ta on saanud täieliseks vürstiks, tuleb surm ja võtab ta käekõrvale.

„Vanemuine“ tõi „Kuningas Lear“i lavale tublisti kärbituna. Krahv Gloucesteri kibe saatust oli ohverdatud Leari osa esile tõstmisele ja ka sellele, et tükk lavastada kolme tunni jooksul. „Kuningas Lear“ on Shakespeare'i loomingus lavastustehnilise külje poolest üks raskemaid asju. Juba see väärib tunnustust, et meie teatri piiratud võimaluste juures juleti asuda selle dramaatilise kolossi lavastamisega.

Dekoratiivsest küljest polnud seekord lavastuse esimeses osas ülesannet küllalt hästi lahendatud. Ebaehtsana ja mittemajesteetlikuna mõjus ümbrus nii värvide valikult kui ka stiililt. Osaliste renessanskostüümid polnud sugugi kooskõlas ümbritseva miljööga. Mõjuvaks muutus dekoratsioon juba lossistseenis tütar Regani man ja küündis haaravuseni nõmme-nagemuses, kus näitlejatele tulevad appi loodusejõud tormi ja taeval rutavate kõuepilvede näol.

Kandev osa lasub siin Briti kuninga Leari õlgadel, keda mängis R. Ratassepp. Näitleja osatõlgitus rahuldab kohati küllaldaselt, ent andeksandmatu oli grimm, mis mängu soodustamise asemel seda pidurdas ja peaaegu kogu nägu varjava habemega võttis näitlejal võimalused mimikaga mõjule pääsemiseks. Ratassepp mõjus valdavas enamikus vaid häällega, kuid kahjuks ei nüansseerinud küllaldaselt määral. Kogu aeg forte mängides kadus sõnade karmi kõla varju mõnigi inimlike tunnete väljendusmoment. Hea oli näitleja juba hulumeeleuse stseenis, kus pakkus vaheldusrikkalt inimliku valu, hädaldamise momente ja narruseni küündivat end võimu omajana kujutlevat inimest. Lõpp aga äpardus, muutus ähmaseks ja hoopis ebashakespeare'likuks

puudus ka lepitava surma tulek. Teistest esiplaanile nihutatud kujudest märkigem Leari kolme tütar — Cordeliat (J. Suvorova), Regani (L. Lindau) ja Conerili (E. Ratassepp). Kaks viimast pakkusid juba algusest peale head koosmängu — nad mõjusid väliselt dekoratiivseina, ent suutsid ka rohkem nüansside kui teksti abil esile nihutada oma egoistlikku ja isegi julma sise-mina. Cordelias ootasime hingelist naist, vaikset valgus-sära. Seda püüti anda, kuid ei suudetud, sest Cordelia pole põrmugi temperamentse J. Suvorova osa. Cornwalli hertzog (E. Türk) ja Albania hertzog (H. Uuli) jäid juba tüki tõttu kõrvalosadeks, ent rahuldasi, O. Valdes'i loodud Prantsuse kuninga tüüp ei suutnud vihas ei ka viisakuses jõuda ligigi tõelikule majesteetlikusele. J. Pöder krahv Kent'ina tabas õige joone ja pakkus stiilikalt valitseja truu, kuid ka taibuka abistaja osa. Teistest osalistest E. Pärna Conerili kojaülem Osvald oli liialtki omapärane ja seetõttu nagu langes ansamblist välja. A. Kargaja kuningas Leari narrina jäi kõigest oma elutarkusest hoolimata halvatuks nukuks. Puudus liikumisoskus ja ka teksti häälaldamine jättis tublisti soovida. Narri tarkusest ei antud publikule osasaamise võimalust.

„Kuningas Lear“ tervikuna „Vanemuise“ lavale ei kujunenud võimsaks dramaatiliseks suurehituseks, liiga palju oli nõrku kohti ja tundub, et teatri praegusel ansambli heast talletest hoolimata käib Shakespeare'i sellise töö lavastamine üle jõu.

Edg. W. S.

*Octave Mirbeau näidend 3 vaatuses.
Paul Pinna ja J. Pöderi lavastusel.
Dekoraator V. Haas.*

Prantsuse naturalismi viimase võimsa esindaja Octave Mirbeau näidendi repertuaari-võtt võis ehk põhjustada mõneski kaasaegses kartust, et tuleb sukelduda antud teatriõhtul omaaja probleemide rägastikku. Hoopis vastupidi — Octave Mirbeau on suutnud üht inimlikku iseloomujoont ja saatusteed tuua lavale nii tugevas valguses, et selle kuma kasvab ajast ja kombeist üle. Teose peatüüp Isidore Lechat on ärigeenius, tugevus-relvaga varustatud mees, kes tõttab halastamatult oma võitule rajal nagu Shylock ihas kulla järele. Lechat'i kinnisideeks on: raha kaudu võim! See kuju ärilise suuropereerimise ärkamisajastult esineb äärmiselt trastiliselt joonistatuna. Sellisele äridiktaato üle on võõrad sõnad „au“, „abi“, ta tunneb vaid mõistet „vajan“.

Lechat'i kui teotsemisjõulise ja omapäraselt üleshitava moraali

tüübi kehastamise oli valinud meie karakter-näitlejate suurkuju Paul Pinna oma 50-da sünnipäeva puhuks.

Teos ja tüüp annavad küllalt avarad võimalused näitlejavõimete maksmapanekuks. Paul Pinna säras siin variatsioonirikkuses, ent andis ka omalt poolt Lechat'ile teatud südamlik-hella värvingu, mida oma teoseid karmi järjekindlusega ülesehitav Mirbeau polnud küll mõelnud. Lechat'i kui ärimagnaadi tüüp siiski seeläbi aiva võitis. Eriti mõjukaks kujunes Pinna stseenides, kus ta kas näiliselt brutaalse või tehtud viisakusmaski tagant vahtis välja ärimehe külm, tiigerlik pale, nagu kauplemisel elektrotehnikute Phinck'i ning Grugg'h'i ning manduva aristokraadi markii de Porcellet'iga. Shablooni ja isegi rutiini liigutatus võis märgata, aga stseenides, millesse sügubem koomiline element, ja kus Pinna peab esinema ülipakkuvalt seltskondlikuna ning viisakana. Pinna on andnud eesti lavale palju kauneid kujusid, ent seni ta hiilgeosaks tahaks siiski pidada Caesarit „Kaugetest randadest“ ja „Fannyst“. Sellesse kujusse sisenatud haaravust ja kõikemõistvat leplikku inimlikkust on Pinnal enesegi raske ületada.

„Äri on äris“ võidutses Paul Pinna täielikult, „Vanemuise“ ansambel ei suutnud talle vääreid kaaslasi pakkuda. Lavastus kui tervik aga kannatas triumfeeriva peaosalise tõttu ebaühtluse all.

Teiste hulgast tahaks siiski õigustatult kilbile tõsta Germaine Lechat'i, millise kuju andis prl. K. Tanilov. Sellele küllalt kandvate osale, mis usaldatud noorele näitlejannale, suudeti leida usutav tõlgitus. K. Tanilov ületas isegi lootused üksikuis lembeis stseenides, nagu esimeses vestluses Lucien Garraud'i ning jumalagajätus oma kammerneitsiga. Nüansirikka mängu kõrval näitlejanna lavaline liikumis- ja poseerimisoskus nõuab aga viilimist. Teose viimase vaatuse dramaatiline pingeline näis aga näitlejannale olevat loomuvastane. K. Tanilovil puudub vajalik jõud inimese seisilma heitluste mõjukaks serveerimiseks.

Käesoleva osaga K. Tanilov siiski tõendas, et temas peituvad võimed ja and närvitseva kaasaaja naiste osade tõlgendamiseks.

Õieti tabatud värvingu leidis seekord ka E. Pärn „kuldse nooruse“ esindaja Kavier Lecat'ina. Oli tüüpiline rikka isa pääliskaudne poeg.

Teistest osalistest R. Ratassepa markii de Porcellet kui manduv aristokraat, kannatas näitleja poolt liialt rõhutatud verevaesuse all, A.

Eesti üliõpilassportlased Budapesti olümpiaadile

Käesoleva aasta augustis peetakse järjekordne rahvusvaheline (CIE) ülemaailmik üliõpilassportlaskonni olümpiaad, arvult juba kuues. Asukohaks on seekord valitud Budapest. Kutse osavõtuks ühes võistluspäevade täpse määritlusega ja ajajaotusega on saadetud ka Eesti Üliõpilaskonnale. Selleskohaselt ongi kehalisekasvatuse toimkond juba korduvalt kaalunud olümpiaadist osavõtu küsimust ning leidnud selle olevat äärmiselt tarvilise, nii meie üliõpilaskonna järjekordseks tutvustamiseks kui ka Eesti akadeemilise sportlaspere senise tuhmumata kõrgnime säilitamiseks ning taastõestamiseks. Samasugusele seisukohale on asunud Üliõpilaskonna juhatuski ja kindlustanud Budapesti matkaks käesoleva aasta eelarves kehalisekasvatuse toimkonnale reserveeritud summade ülejäägid.

Et aga olümpiaad ise teostub suvevaheajal, siis on toimkond juba nüüd, kevadel, määritlenud olümpiaadist osavõtu alused ja asunud otsemaidselt selgitama neid võimalusi, mis seoses võistlusmatka kuludeosaga, meeskonna komplekteerimisega jne. Suur töö, ülesande teostamine tervikuna, aga langeb ise juba uue toimkonna pädevusse, kes ei tohi ka lasta käsi rüppe mõnusesaks suvepuhkuseks, vaid peab ju esimesist päevist pääle

Tannebaumi m-me Isidore Lechat rahulolematust luksuslikus Louis'i stiilses mõisas ja igatsus kahe toa ning keeduvilja-aia järele ei leidnud usutavat tõlgitust. J. Pöderi (Garraud'ina) armastuse puhul tahaks väita, nagu mitmel korral varemaltki: see armastus ei sütitä leeki, ei veena kaasakiskuvuses, vaid ainult soendab.

Lõpuks tahaks hea meelega märkida, et „Vanemuise“ ansambel ei suutnud küll Paul Pinnaga võistlusrajale astuda, ent moodustas omaette küllalt ühtlase terviku.

Edg. V. S.

asuma hoogsalt tegevusse. Muide minnakse matkale jälle suure kiirusega — nagu see sportlasil tavaks —, mille all aga võiks märgatavalt kannatada turnee väarikas õnnestumine üldse.

Olümpiaad ise kestab 10.—18. augustini ja selle kavas on järgmised võistlused:

15.—18.	VIII	kergejõustik,
10.—15.	„	vehklemine,
15.—17.	„	tennis,
10.—18.	„	jalgball,
10.—11.	„	sõudmine,
10.—14.	„	võimlemine,
10.—18.	„	korvpall ja
10.—18.	„	rugby.

Pääle nende alade on kavva võetud rida alu ka naistele ning saadetud eesti naisüliõpilassportlasile erikutse osavõtuks neist võistlustest veel Ungari Üliõpilaskonna kehalisekasvatuse sektsioonilt.

Kehaliskasvatuse toimkond oma viimasel koosolekul pidas vajalikuks saata olümpiaadile võistlejaid kergejõustikus, tennis ja korvpallis. Võimaluste leidudes tuleks kaalumisele ka paari naissportlase saatmine, kuna neid oma võistlustulemusilt võib julgelt kõrvutada maa-

ilma parimatega naistudengite perest. Esialgu on aga ilmkindel, et Eesti üliõpilaskond oma tuntud nime kergejõustikus peab säilitama. Teisalt on selge ka see, et tennisiski oleks meil küllaldaselt väljavaateid kohale tulekuks, kuna Eesti tennisimeister kuulub akadeemilisse perre. Raskem küsimus on aga juba korvpallimeeskonna Budapesti toimetamine, kuna sellega tõusevad kulud ca kr. 1000. Toimkond loodab aga sedagi raskust hääl juhtumil ületada.

Üldiselt koosneks lähetatav üliõpilasmeeskond ühes esindajaga umbkaudu 15 inimesest ja nõuaks kulusid vähemalt kr. 2000.—, millist summat üliõpilaskond aga kuidagi ei jõua katta eelarve korras. Puudujäägi katmiseks aktsepteeris toimkond ka vastavad teed ning asub otsesemaid nende täitmisele pärast seda, kui üliõpilaskonna juhatus need on hääks kiitnud ja ei keela selleks oma kaasabi.

Meeskond ise aga komplekteeritakse meie paremaid üliõpilassportlasist peatseltsaabulaval suvel näidatud saavutiste najal.

A. V—go.

Õienduseks «tegelinski» puhul

Mul ei ole meeldiv, kui mulle omistatakse seisukoht, millest ma undki pole näinud. Palun „Üliõpilaskonnale“ toimetust seepärast võimaldada ruumi paarile alljärgnevale õiendavale reale.

„Üliõpilaskonnale“ eelmises EÜS-i numbris (lk. 191) kinnitab Ilmar Tõnisson, et ka mina olevat tihanud korrata väidet — seltsid kasvatavat tegelinskit universaalrahvamehi; korporatsioonid sihtinud sellevastu erikutsel tegutseva „spetsi“ kujundamisele.

Ma ei saa aru, mis õigusega I. Tõnisson minu artiklisse „EKL-i lisand meie sotsiaalsele kultuur-

rile (Üliõpilaskonnale nr. 4 s. a.) sisse loeb väiteid:

1) et seltsid kasvatavad tegelinskit etc. Minu artiklis oli jutt korporatsioonidest ja kaudselt ainult ühest seltsist (EÜS).

2) et seltsid kasvatavad tegelinskit etc. Ma pole kunagi väitnud ega arvanud, et praegu üldse keegi tegelinskit kasvataks.

Ma pole „samuti“ väitnud, et EÜS minevikus oleks kasvatanud „tegelinskit - universaalrahvamehi“. Ma olen muidugi arvanud, et EÜS-i kasvatusideaal enne sõda mõnevõrra rohkem kui

vaja, kaldlus universaalrahvamehe poole. Kuid ma pole kuskil väinud, et EÜS oleks kunagi produtseerinud ainult universaalrahvamehi. Ammugi siis tege- linskisid, mis sisuliselt on ju uni- versaalrahvamehe degeneratsio- ninähe, ja mis umbrohuna igal pool kasvavad ise, ilma et neid tarvitseks üldse kasvatada.

Olen Ilmar Tõnissoniga täiesti ühel nõul, et „akadeemilise elu

küsimuste käsitlemisel rakenda- tagu kõiki neid meetodilisi nõu- deid, mis kehtivad teadusliku töö kohta.“ Pisut vanema teadus- mehena ja I. T.-i tühe akadeemi- lise õpetajana tuletaksin temale siiski sõbralikult meelde, et tea- dusliku töö minimaalsete metoo- diliste nõuete hulka kuulub ka tekstide õige tõlgitsemine ja kor- rektus vaidlustes.

Muidu loodan, et Ilmar Tõnis-

son mitmekülgse tegelasena oma- le leiab produktiivsemaid teotse- misevõimalusi, kui hakata statis- tilise meetodi järele läbi töötama üliõpilasorganisatsioonide nimes- tikke. Et siis ei tea kelle autori- teetse otsuse põhjal eraldada sa- japrotsendilisi tegeliskisid sa- japrotsendilistest spetsidest.

Kõige austusega

Juhan Vasar.

AKADEEMILISI TEATEID

ÜLIKOOI LÕPETASID.

Ülikooli lõpetasid: õigusteadus- konnas — Arno Karneol, Volde- mar Saul; Erich Schmiede- berg; filosoofiateaduskonnas Al- ma Evard (c. L.), Kristina Kadak, Artur Roosmann (c. l.); mat.-loodusteaduskonna Endel Adler (c. l.), Ulrich Krause (c. l.), Andres Must.

UUS MAGISTER.

Riia ülikooli lõpetanud V. Mannfeld'ile anti magistri aste loodusteaduste alal.

STIPENDIAATE.

Kodumaist stipendiumi piken- dati mag. A. Reisman'ile. Dip- loomitud edasiõppijaks filosoofia alal kinnitati Ilmar Tõnisson.

KINNITATI.

Edasi kinnitati ametisse: vaimu- ja närvihi. kliin. van. ass. K. Lel- lep, farmakol. inst. aj. noor. ass. Juta Olesk, eksperim. pedag. ja psühhol. labor. noor. ass. E. Ba- kis, zoologia inst. abiasistent J. Lepiksaar, füüsika inst. van. ass. E. Kilksen, teor. ja tehn. füüs. labor. abiasist. Aleksander Sprantzman, Tähetorni aj. abij. R. Pöder, Metobsi abiasis- tent K. Sule, füüs. inst. abiasist. V. Koern, miner. kab. van. ass. Th. Heinrichson.

Edasi kinnitati ametisse: agri- kultuurkeemia ja mullateaduse kab. van. ass. O. Hallik, tegeliku zoo- loogia kab. van. ass. A. Määr.

Kultuurtehnika ja geodeesia kab. aj. abiasistendiks kinnitati E. Rõ- ger.

Ülikooli esindajana Riigi Ter- vishoiu Nõukogusse rohuteaduse alalt on edasi valitud prof. H. Parts.

ÜLIKOOILE ON TULNUD KUTSEID OSA VÕTTA:

1. Prantsuse Akadeemia 300.-a. juubelpidustusist Pariisis 17.—20. juunini s. a.

2. Briti Geoloogilise Asutise uue maja avamisest ja 100.-a. juubelist Londonis 3.—5. juulini s. a.

3. Budapesti Peter Pásmany ni- melise ülikooli 300.-a. juubelist 25.—28. sept. s. a.

HAIGEKASSA.

Üliõpilashaigekassa kava, mis üliõpilaskonna poolt oli esitatud sun- dusliku kõigilt üliõpilastelt võetava maksu alusel ei saa sel kujul teos- tada, kuna praeguse ülikooli seaduse alusel ei ole võimalik seesugust maksu sisse seada. Üliõpilaskonnal jääb võimalus kava uuesti esitada ümbertöötatuna.

KÕNEOSKUSEÕPPETOOL?

Üliõpilaskonna algatus kõneos- kuse õppimiste võimaluste loomi- seks ülikoolis anti komisjoni, mis koosneb usu-, õigus- ja filosoofia teaduskonna dekaanest.

SOODSAD ÕPPEVÕIMALUSED EESTLASTELE DEBRECENI ÜLIKOOI SUVEKURSUSTEL 1935.

Eelmiste aastate eeskujul Deb- receni ülikool korraldab ka tänava 1. kuni 19. augustini

suvekursused välismaalastele

eriti soodsatel tingimustel.

Ettekannad ja praktikumid on

ettenähtud järgmistes ainetes: Un- gari ja Kesk-Euroopa ajalugu; un- gari kirjandus, kunst ja rahvakunst; vana ja uus rahva- ja kunstmuusika; Ungari geograafia ja etnograafia ja etnograafia; Ungari põhiseaduse ja õiguse areng; Ungari suhted teiste maadega; Ungari teaduse, tehnika ja majanduselu areng; un- gari ning teised soome-ugri keeled; ungari teater jne. jne.

Ungari, saksa, inglise, prantsuse ja itaalia keeled.

Ettenähtud on huvitõidud To- kaisse, Lillafüredi (mägikuurort!), Egerisse, Mezökövesdi (ungari rah- variided!), Hortobagy pustasse, Ba- latoni järvele.

EESTI KODANIKUD ON ÕPPE- MAKSUST VABASTATUD.

Sissekirjutusemaks 8 pengöt tu- leb tasuta.

Korter, ülalpidamine ja teeni- mine kogu Debrecenis viibimise aja eest (Üliõpilasmajas) 50 pengöt.

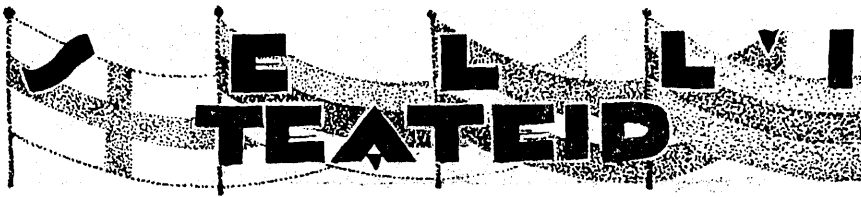
Välismaalastele, nende seas ka eestlastele, kes un gari kee- les, kas endiste õpingute ehk Deb- receni ungari keele kursuse kestel häid saavutusi osutavad, on ette- nähtud rida stipendiume à 50 pengöt.

Osavõtjatele-välismaalastele an- takse ülikooli poolt tunnistused.

Võimaldatud on ungari keele ja õppeainete eksamite äraandmine.

Huvireis üheks nädalaks Buda- pesti (peale kursuste lõppu) maksab ühes korteri ja ülalpidamisega 24 pengöt.

Lähemaid teateid annab Deb- receni ülikooli sekretariaat, Debrecen 10, Nyári Egyetem (Ungari).

Andmeid SELL-maade üliõpilaselust

Soome

SOOME ÜLIÕPILASKONDADE LIIDU JUHTKOND PRO 1935.

Esimees: Paavo Turtala, I abiesimees: Aaro Sarparanta, II abiesimees: Keijo Loimu. Pääsekretär: Hannes Salovius. Majandusjuht: G. A. Hannen. Välistoimkonna juhataja Niilo Elo. Majandustoimk. juhataja Kalevi Jäntti. Üldtoimk. juhataja Aaro Sarparanta. Matkatoimk. juhataja Kallas Wichmann.

ÜLIÕPILASTE ARV SOOMES 1934. a. SÜGISEL.

Helsingi ülikoolis 7.050 (naisi 2.582). Tehnika ülikoolis 876 (naisi 93), Turu ülikoolis 358 (naisi 182), Kaubandusülikoolis 167.

Läti

Üliõpilaskonna juhatus koosneb praegu üliõpilasorganisatsioonide poolt esitatud isikutest, kes ülikooli rektori poolt ametisse kinnitatud. Esimees: Roberts Vilks, I abiesimees: Sinaida Bebris, II abipresident: Peters Birkens, I sekretär: Edmunds Arnoldijs, II sekretär: Pēters Austrins, laekur: Eduards Putnins.

ÜNIVERSITATES SPORTS.

Läti ülikooli spordi toimkonna (U. S.) uus juhatus koosneb kolmest liikmest, mis valitakse üliõpilasnõukogu poolt. Praegu on seitse instruktorit, iga üks teotseb omal erialal. 1) turnimine, vally-pall, jalgpall, poks. 2) vehklemine. 3) jiu-jitsu. 4) Plastiline turnimine. 5) Talisport. 6) Kergejõustik. 7) Ujumine.

Igal üliõpilasel on võimalus enast tasuta spordialal nendel aladel arendada. Üliõpilaste seltskondliku elu edendamiseks on „U. S.“ sisustatud mugavad klubiruumid ühes lauatenise, piljardi, male, spordi raamatukogu jne.

ÜLIÕPILASMAJA.

Üliõpilasköök asutamismõte kerkis esile kohe pärast Läti ülikooli asutamist. Vastava kava järele sisaldaks see ruume loenguteks, koosolekuteks, spordi otstarbeks, raamatukogu lugemistoa otstarbeks,

üliõpilaslokaalideks, ruume mitmesugusteks üliõpilaskonna oma ettevõtetes, nagu: köök, raamatukauplus, üliõpilaskorterid jne. 1923. a. peale maksab iga üliõpilane ühe lati semestris Üliõpilasmaja fondi hääks, mis annab aastas umbes 12000 latti.

ÜLIÕPILASKÖÖK.

Üliõpilasköök asub kesklinnas ülikooli peahoone läheduses. Hinnad on väga mõõdukad. Vaesed üliõpilased saavad toitu tasuta või väikse tasu eest. Üliõpilaskööki külastab päeva jooksul 2—3000 isikut. Köögi juures asetseb suur lugemissaal, raamatukogu ja friseur-salong.

ARSTIABI.

Arstiabi komisjon kaitseb igat üliõpilast raskete haigusjuhtude puhul tasuta arstliku raviga. Selleks maksavad üliõpilased kaks latti semestris arstiabi fondi. Üliõpilaste kasutamisel seisavad ka röntgeni- ja kõrgustiku päikese kabinetid. Ka kliinilise ravi ja ülalpidamise eest sanitooriumis kantakse hoolt.

LÄTI ÜLIÕPILASKONNA RAAMATUKAUPLUS JA KIRJASTUS.

See ettevõte on asutatud 1921. a. ja selle ülesandeks on üliõpilase tarviliku õppematerjaliga varustada ning teotseb kahel alal: 1) raamatukauplusena, 2) kirjastusettevõtena. Raamatukauplusel on sidemed kõigi suuremate sise- ja välismaa spetsiaaläridega, kes talle soodsaid hindu pakuvad. Neilt, juba odavate hindadelt tehakse üliõpilastele sisseostu puhul teatav protsent.

Leedu

Käesoleval aastal asutati Leedus uus kõrgem kool, Kaubandus-instituut, Klaipėdas. Seega on juba Leedus kolm kõrgemat kooli: „Vytautas Suure“ ülikool Kaunases, „Põllumajanduse“ Akadeemia Dotnuvas ja Klaipėda „Kaubandus-instituut. Vytautase ülikool on juba 14 aastat tegutsend. Sügissemestril oli üliõpilasi 3708, nende seas 1050 naisüliõpilast. Kõige rohkem üli-

õpil. kuulub õigusteaduskonda. Põllumajanduse Akadeemia on 11 aastat vana. Sääli õpil. neljas osakonnas 226 üliõpilast. Värskelt avatud Kaubandus-Instituudis on umbes 200 isikut. Igas Leedu kõrgemas õppeasutises valitakse üldise valimise teel organid, kes ajavad üliõpilaskonna asju. Kaunase ülikoolis ei ole sel aastal seesugust organit mitte moodustatud, kuna üliõpilasorganisatsioonid nim., küsimus mitte ühel meel el olnud, sellep. on praegu Kaunase üliõpilaskonnal eelmise aasta juhatus. Esimees: V. L. Šimaitis. I sekretär: J. Šenaukas. II sekretär: P. Balsevičius.

Kuna üliõpilaste nõukogu ei ole enam tegev, siis on juhatus senati nõusolekul Leedu korp. komisjoni moodustand, kes teeb ettevalmistusi SELL'i XII konverentriks.

ÜLIÕPILASORGANISATSIOONID.

Üldse on Vytautase ülikooli juures 93 organisatsiooni. Peaaegu kõik korporatsioonid, aga mitte kõik üheilmelised. Mõned korporatsioonid moodustavad liidu. Ateitinkai-Liit, kuhu 12 korporatsiooni on organiseeritud, muuseas ka katoliikliku noorsoo organisatsioon. Varpininkai-Liit moodustab sotsialistliku demokraatliku krupi. Selle kõrval on veel kaks rahvuslikku korporatsiooni „Neo-Lithuania“ ja „Filiae-Lithuanie“. Nende kõrval on veel kaks Liitu erakorraliste eesmärkidega. 1) „Presidium-Liit“ kuhu kuulub kaheksa leedu korporatsiooni, kes püüavad leedu korporatsioonide au kindlustada ja uusi leedulisi traditsioone leida ja 2) „Leedu üliõpilaskorporatsioonide Liit“, kelle eesmärgiks on Klaipėda- ja Vilnoküsimust, ning välisleedulaste ühtekuuluvust taotleda. Pääle nim. liitude ja organisatsioonide on iga teadukonna juures teaduslikud ühingud. Ka vähemusrahvustel on omad korp. ja ühingud.

SPORT.

Spordielu keskuseks ülikooli juures on Ak. Spordiklubi, kellel on 200 liiget ja kelle ülesandeks on üliõpilasi spordielule ettevalmistada.

TÄHTSAMAI D SÜNDMUSI ÜLIÕPILASELUST.

Leedu üliõp. korp. liidu abil alustati 17. märtsil Klaipėdasemester. Semestri jooksul korraldatakse hulk loenguid Klaipėdaküsimusest. Põllumajandusakadeemias avati Vilnosemester, kus peetakse loengud Vilno majanduslikust, poliitilisest ja

kultuuril. elust. Akadeemilise „(Einheit)-Baltia“ ja korp! Fraternitas-Baltiense kaasabil korral. Läti-Eesti iseseisvas peod mitmesuguste kontsertidega.

ORGANISATSIOONIDE ELU

SELL-I XII KONVERENTS KAUNASES 18.—21. MAINI.

Konverentsi istungite vaheaegadel korraldatakse väljasõite Klaipedasse, Nida kuurorti jne. Samuti külastatakse Leedu üliõpilasorganisatsioone, muuseume jne. 19. mail on vastu võtt riigipresidendi juures. Konverentsi päevakorras tuleb muuseumis otustamisele SELL-i asjaajamiskeeles küsimus. Teatavasti Eesti Üliõpilaskond esitas juba läinud aastal ettepaneku, võtta SELL-i asjaajamiskeeles inglise keel, senise saksa keele asemel. Viimasel KB istungil jäi see küsimus lõplikult otsustamata, kuna Soome Üliõpilaskonna esindajad soovisid veel edasilükkamist Kaunase konverentsiks.

ÜLIÕPILASKOND KORRALDAB EKSKURSIONI LEETU.

SELL-i konverentsi puhul korraldab Eesti Üliõpilaskond ekskursiooni Leetu. Leedu Üliõpilaskonna poolt on konverentsi puhul ette nähtud huvitavaid väljasõite Leedumaaga tutvumiseks. Ekskursioonidest osavõtmisekulud on minimaalsed, kr. 30.— eest on kaetud kõik reisi- ja ülalpidamiskulud.

ÜVL-I TEGEVUSEST.

Üliõpilasseltside Liidu käesoleva semestri tegevuskavast võiks nimetada liidu reorganiseerimistöö jätkamist ja ÜVL-i referaatõhtute elustamist. Viimane on andnud juba häid tulemusi. Käesoleval semestril EÜS Põhjala üldkorraldusel peetud õhtuid on väga arvukalt külastatud, neist rekordilise külastajate arvuga oli nn. üliõpilasohtu, kus osavõtjaid oli üle 250-ne.

Jätkatakse samuti ÜL-i liikmete vaheliste võistluste korraldamist. Seni on peetud juba bridžiturniir ja ping-pongi võistlus. Bridžis saavutas esikoha ÜS Liivika, teiseks tuli EÜS Põhjala ja kolmandaks ÜS Raimla. Ping-pongi võistlustel saavutas meistritiitli ÜS Raimla meeskond. Teiseks tuli — EÜS Põhjala, kolmandaks — ÜS Liivika, kuna viimase kohaga pidi leppima EÜS Ühendus. Maleturniir algas 13. märtsil.

Tegevuskavas on korraldatud veel liidu liikmete vahelisi külas käike. 2. aprillil k. a. toimus ÜS Raimlas ÜL-i org-ide liikmete vaheline koosviibimine.

ÜS LIIVIKA SISETEGEVUSEST.

ÜS Liivika hilisemaist siseüritustis võib kõigepealt mainida kirjanduslikku kohut A. H. Tammsaare romaani „Elu ja armastus“ tegelase Rudolf Ikka üle. Vanutatud meeste kohus otsustas kae-

bealuse Rudolf Ikka tema ebamoraalsetes tegudes ja käitumises süüdi mõista.

Referaatidest võib nimetada ksv. Géza Jakó ettekanet teemal „Rahvusvahelise suhtlemise keelilisi probleeme“, milles kõneleja puudutas lähemalt rahvusvahelise keele loomise küsimust, valgustades ühtlasi neid võimalusi ja eeldusi, mis on ühel või teisel keelel (esperanto, inglise j. t.) rahvusvaheliseks keeleks saamisel.

Peale selle võib veel nimetada ksv. E. Halleri referaati „Põllumajandusteadus ja selle hinnang“, milles käsitleti põllumajandusele kui teadusele väga paljude poolt seni osaks saanud väär-suhtumust. Samuti peab nimetama ka vil. H. Everti referaati teemal „Igavene elu“.

Järgmine „Üliõpilaslehe“ number ilmub varsti pärast 1. maid

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1 1/2 krooni semestris.

Vastutav ja peatoimetaja: Karl Pärl. Tegevtoimetaja: Jaan Ots. Toimetuse liikmed: V. Hanson, H. Pello. Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus. Toimetuse aadress: Üliõpilasmaja, Tartu.

E. K. O. "Postimehe" trükk, Tartu, 1935.

KEVADPÜHIKS ILMUB

O-U. »NOOR-EESTI« KIRJASTUSEL
KUUKIRI

»TÄNAPÄEV«

ROHKETE ILLUSTRATSIOONIDE JA PIL-
TIDEGA.

„TÄNAPÄEVA“ kaastöolisteks on eesti silmapaistvamad kirjanikud, teadusemehed,
seltskonnategelased jne.

„TÄNAPÄEV“ tahab olla täieväärtuslik kuukiri ja anda kõige valitumat lugemis-
vara eesti parematel autoritel igalt alalt.

Number ilmub vähemalt 32 lk. suur, illustratsioonidega, fotodega jne.

TELLIMISHIND KR 2.90 AASTA LÕPUNI. ÜSIKNUMBER 40 S.

PAGARI- ja KONDIITRIÄRI

P. POTSEP

TARTUS, ÜLIKOOI 34 • KÕNETR. 12.79

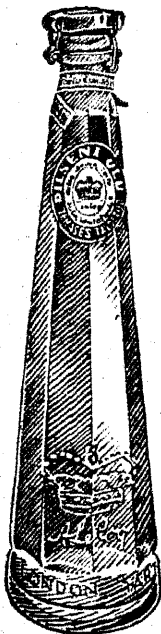
Saadaval kõik pagari- ning kondiitri-
saadused parimas headuses.

Tellimised täidetakse kiirelt

AKTSAISELTS

A. Le Coq

ÕLLETEHAS TARTUS

Meenutades pühi
ärge unustage
meie õlut
tujutekitajana !

HIND 35 SENTI